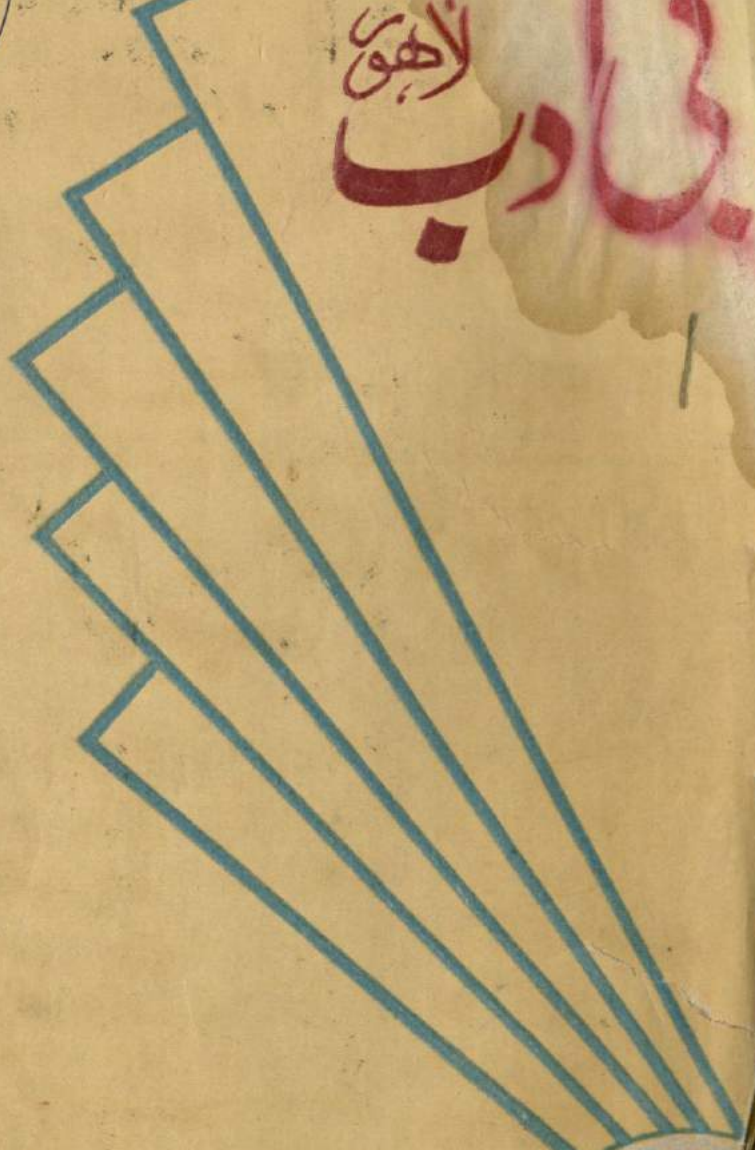

جنوری ۱۹۶۰ء

پنجابی ادب لاہور

لکھنؤ

پنجابی ادب لاہور

مترقی تبسم
حکیم ناصر
میداقبال حفیظی

۱۹
۵۰

PUNJAB PUBLIC LIBRARY
LAHORE

Accession Number... ۱۱۵۰۰

Call Number... ۸۰۱

رجسٹرڈ ایبل نمبر:-

فہرست

- ۲ پہلی گل — ادارہ مضمون:-
- ۳ ماہیادے سپاہیا — افضل پرویز کہانیاں:-
- ۴ کچھ سے کتنے — انور سجاد
- ۱۶ ہنچواں سے ہار — حنیف چوہدری
- نظماں غدر لال
- ۲۱ • یاداں تے فریادیاں — صوفی تبسم
- ۲۲ • غزل — استاد دامن
- ۲۳ • پچھتاوا — قیوم نظر
- ۲۵ • کافی دیوس — دیو ندر ستیا رتی
- ۲۶ • لہو ولے ہنڈ — منیر نیازی
- ۲۷ • بدین والی رت — شہزاد احمد
- ۲۸ • غزل — سیم کاشر
- ۲۹ • دینت — انیس ناگی
- ۳۰ • غزل — پیر فضل گجراتی
- ۳۱ • غزل — حکیم ناصر
- ۳۲ • غزل — سید علی شاہ ملتان
- ۳۳ • دہاڑی — ترجمہ غلام یعقوب انور
- ۳۴ • ڈرامہ — دل دریا — ریاض احمد نسیم
- لوک کہتا ہے — رچرڈ ٹیل
- ۴۷ ریر بلے تن تھقے

پنجابی ادب

جلد ۱ جنوری ۱۹۶۰ء شماره ۱

نگران:- صوفی تبسم

ایڈیٹر:- حکیم ناصر سید اقبال جعفری

چندک:- سالانہ:- ۶ روپے چھ ماہی:- ۳ روپے اک پرچہ:- ۱ روپے

چند گھنٹے دا پتہ:-

منیجر:- ماہنا پنجابی ادب لاہور پوسٹ بکس نمبر ۲۳۳ - لاہور

ٹاہلی دے تھلے

اشفاق احمد

دے پنجابی ڈرامیاں دا مجموعہ • جمید سے بچ بندے بندیاں تال گلاں کرے میں

قیمت:- ۲/۴ روپے

سفر دی رات

منیر نیازی دیوان پنجابی نظماں دا مجموعہ • پنجابی شاعری دا مجموعہ منیر نیازی دا وجود اک ٹھوکر لے جتھے آکے ایس وگدی ندی نے نواں پاسہ پر تیا لے۔

قیمت:- ۲/۴ روپے

ملن دا پتہ:-

داستان گو۔ ۷۲ وی مال لاہور

کتاب نگر لاہور

پنجابی دیاں اوہ کتاباں چھاپن دا اعلان کر دالے جیہناں نوں پنجابی دے پری اک تون لکھیا

- ساوے پتر — پر دنیس مہین سنگھ
 - سینہ پورے — اترتا پر تیم دیاں نویاں تلمیذی
 - نویاں راہولان — پنجابی دیاں چو نویاں کہانیاں۔
 - پینتے شاہ تے اوہ دیاں کا فیاں — عبدالرؤف ملک۔
 - گلگتہ ہمیر — وارث شاہ تے دو بے شاعران دیاں لکھیاں ہمیراں دا انتخاب۔
- ایہ بے علاوہ پنجابی دیاں ہر قسم دیاں کتاباں سٹے کوں مل سکدیاں نیں۔

RARY

کتاب

کتاب

کتاب

پہلی گل

پنجاب دیواواں دی ایہہ دھرتی خورسے کتے کو انقلاب بیکہ چلی لے تے ہر انقلاب نوں ایہہ جیون جیوگی ایہہ دھرتی
 ہندی ہی پئی کہی تے وی میری مئی کتے گا۔ آخراوہ گھڑی ۲۷ اکتوبر ۱۹۱۷ء نوں آئی گئی۔ جبرہدی انہوں آڈیک سی۔
 ایس دن فیلڈ مارشل محمد ایوب خاں ہیراں اوہ کم کیتا جبرہڑا ایہہ لکھن نے اپنی قوم واسطے کیتا سی۔ ایس دن توں لید
 دیس وچ اک زون خوشی دی ہر جلی پئی۔ اوہ سیتیا دن بہرے پھلے باراں سالوں توں قوم نے جسم نوں جوک ونگوں
 چمڑے سن، تے چپے وچ ایہہ ہون پئی ہے سن، اوہناں توں نجات مل گئی۔ بلیکے میریاری تے وڈھی خور
 انسر اپنا بستر ابرو با ولایت کے چلے گئے تے ہر انسان نوں اپنی ترقی واسطے اک کھلا دھلا میدان نظر آون گویا۔
 صدر فیلڈ مارشل محمد ایوب خاں تے اوہناں نے ساتھیوں نے ہر کم نوں ہتھیں کر دکھایا۔ سماجیت دلے
 سٹے توں لے کے بنیادی جمہوریتاں تائیں اوہناں نوں کامیابی ہوئی۔ کیوں جو قوم ہن جاگ پئی سی تے
 اوہناں نے نال سی۔ دو جیاں سکیاں نے نال نال اوہناں علاقائی زبانان نوں می اوہناں
 سب اترتی دوان دی می می علم وکھان خیال سی ہی علاقائی زبانان وچ ایسی ہمت نہیں پئی کہ اوہ ہر تھاں لاگو
 ہو سکے، پنجابی بولن والے وی ایسے وچ سن پر فیلڈ مارشل محمد ایوب خاں ہیراں لاہور سے اک
 پنڈ وچ اک بڑے وڈے جلعے نوں پنجابی زبان وچ خطاب کیتا۔ اوہناں دی تقریر توں پتہ لگدا
 لے جے اردو یاں انگریزی وچ بولیاں لوکاں اتے اثر ہو سکدالے تے پنجابی وچ وی ہر گ لوکاں تائیں
 جنگی طراں اپنی جاسکدی لے۔ علاقائی زبانان نوں ترقی دین دا ایہہ عملی ثبوت سی۔

پنجابی ادب دی ایسے مشن نوں لے کے تہاڈے سامنے آون دی جرات کر رہیا لے۔ ہن
 جدوں پرچہ تہاڈے ہتھ وچ لے ایہہ دیکھنا تہاڈا کم لے، پئی ایس اپنے جتن وچ کتوں تک کامیاب
 آن۔ اُمید اے جے تہاڈے لوکاں دیاں دعاواں تے ہمدردیاں ساڈے نال رہیاں تے ایس چھیتی
 اپنی منزل تائیں اپڑ پڑاں گے۔

اسی بڑے مان نال اعلان کرے آں پئی پنجابی زبان نے مشہور لکھاری عبد الغفور ترقی ہیراں
 گورکھی اکھراں وچ لکھیاں ہر بیاں چنگیاں چیزاں نوں پنجابی ادب ہی آثار کے گھن دا دعوہ کر لیا اے۔

افضل پرویز

ماہیا وے سپاہیا

(پوٹھو ہار دے کجھ لوک گیت۔ چھیتی چھپ ہی اردو کتاب پوٹھو ہار دی پھلنگی وچوں ایہہ
 لوک گیت افضل پرویز ہیراں پوٹھو ہار دے چھپے چھپے قوں بڑی محنت نال کٹھے کیتے نہیں)

ایہہ بھولپن دے سادے تے معصوم گیت
 پوٹھو ہار دی دلیری تے سپاہی پن دیاں سچیاں تے
 سچیاں تھوہراں نہیں۔ جدوں بچپن توں لے کے
 مرن دم تیک ایہہ جیسے گاؤں نے پوٹھو ہار دی
 زندگی جی داری نال بھری ہوئی لے او سے طراں
 اوہناں دے عسکری کار نامیاں، بیڑاں، گھولاں
 تے لڑائیاں نال بھر پور لے۔

ہر علاقے دے لوک گیتاں وچ ایہہ دی
 عام زندگی، لوکاں دا دھارا، سبھانے پرچیاں،
 سدھراں رچیاں ہون دیاں نہیں۔ پوٹھو ہار دی زندگی
 وچ ہزاراں سالوں توں کئی قسم دے آثار چڑھانے
 کنیاں توں دے باہر لے آواں نے ہیں ایہیں
 بڑے عظیم تے محکم کیتا۔ نئے آوتی پوٹھو ہار نوں کتے
 ہم پسنداں دا مقابلہ کرنا پیا۔ ایہہ وجہ اے پئی
 پوٹھو ہار دے مزاج وچ سپاہی پناسبہ نالوں
 جو کھالے۔

تاریخ گواہ اے پئی ہنیاں ہنسی۔ یونانی،

دو دو ولاواں رولوں پنجواں
 پنجو مینڈھے بہانیاں، شیر سپاہیو
 کوئی کتے لکڑیاں کوئی کتے گھاہ
 مینڈھے دیرے نا دیاہ
 دیرا ہونے ہونے آ
 تھہاں گے ٹھنڈی وا

پوٹھو ہار بے شک سپاہیاں دا وطن لے۔
 بلکہ جے ایہہ کہے پئی پوٹھو ہار بے جماندرو ای
 سپاہی ہون دے نہیں، تاں ایہہ وی ٹھیک اے،
 چھڑیاں ایانیاں کھدو کھید دے تے کھلی پانے
 دیے اپنے شیر سپاہی بھائیوں دیاں گلاں
 بڑے مان نال کر دیاں نہیں۔

تن تلیر باگاں وچ کھنڈن ویر
 کی ماریا کس کے تیر
 اوہ مینڈھا ساکدا ویر

خانداں مویا۔ باختری۔ شا کا گھرانے، پہلی تے
 کشاں۔ ایں علاقے ایتے حکومت کرے ہے۔
 تے اوہناں دی راجدھانی ٹیکلاس، پیر سینڈھیاں
 تے ایں علاقے نوں نشا بنایا۔ پیر مسلمان بادشاہ
 تے خیرتے راہیں پوٹو ماروچوں دی ہکے ہندوستان
 اُتے سکے کیتے۔ تے ایں سائے دور وچ پوٹو مار
 دے وسینگ لڑائیاں تے بھیراں وچ ای تھئے
 ہے۔ ایہ وجہ اسے پی اک پاسے دیری،
 جی داری تے وطن دی حفاظت دا جذبہ اوہناں
 دی گھٹی وچ پیا ہویا لے تے دویسے پاسے
 اوہناں دے لوک گیتاں سچ اوہناں دے مزاج دا
 ایہ پہلو چودھویں دے چن وانگوں پیا چکدا لے،
 ایانیاں جدوں سرت سبھان توں کچھ گھبرو
 تے جوانی دے ویہڑے پیر دھرباں نہیں تھان
 کھدو تے ککلی دے گیت بھوان ہو کے اپنا من
 کھچواں روپ ا بھارے نیں۔ مٹیاراں دیاں ریجھا
 اوہناں دے دھیان وچ اک سپاہی ماہی دے
 بین نقش ایکہ یاں نیں۔

میتھی گنگھری ترٹ گئی ولے فی
 میں نوکر شے والے فی
 تھلے تے تھلے پڑ تھلا
 اتے باو گھیا کھلا
 میتھی گنگھری۔۔۔۔

ول ول گھوڑا پھیر
 بہادر خانے نے چو پھیر
 میتھی گنگھری۔۔۔۔۔
 میرے پی آ کوک
 میتھے سوہنے نہ بدوق
 تھوڑے نال کساری
 میتھے مہینے فی سرداری
 میتھی گنگھری ترٹ گئی ولے فی
 میں نوکر شے والے فی

اوہ اپنے خیال وچ جس ماہی نوں ساونیاں
 نیں، تے جس شے والے دیاں اوہ بانڈیاں بناں پسند
 کر دیاں نیں۔ اوہ بڑا شہسوار لے سپہرا پنڈ
 (بہادر خان کھیل پور دا اک پنڈ) دے چو پھیر گھوڑا
 دڑاؤ تھالے، جیہدی بدوق دیاں دھماں پنڈ
 پنڈ پیاں ہر تیاں نیں۔ تے جیہڑا اپنیاں ایہناں
 دھماں نال قبیلے دا سردار لے،

جیسے پوٹو مار دیاں گیتاں وچ سپاہی
 ہونے تے فخر کیتا جاندا لے، اوہھے پھیلیاں دو
 وڈیاں لال وچ خیر ملکی سامراج لئی لڑن مرن والے
 سپاہیاں داد دے وی بہت سارے گیتاں مچ گھلیا
 ہر باسے۔ کیوں جو ایں علاقے دے لوکاں دی بڑی
 تعداد اوہناں لال دا بان بن گئی۔ پو پھیر وی اوہناں
 دی جی داری تے سپاہی پن اپنی مٹاں اک اجھی
 ٹھوس تے ٹھکیں حقیقت لے کہ ایہہ پاکستان

دے بناؤں تے پاکستان بن توں کچھ اوہدی حفاظت
 کرن لئی سب توں اگے بے تے پاکستان دا ایہہ تلوار
 والا ہتھ اپنے سوہنے وطن دے بچالئی تینیاں ایہہ۔
 پھیلیاں لال دے پھٹ ٹول گئے نیں تے
 ہن اوہ خیر ملکی سامراج دے ہتھ بدھے سپاہی نہیں
 بلکہ اپنے وطن اپنی حکومت تے اپنی قوم دے آزاد
 سپاہی نیں۔ اوہناں دنوں مچ جدوں ایں علاقے
 دے سپاہی ہکریت دے خلاف لڑے، پوٹو مار
 وچ جرمنی دے خلاف بڑی نفرت سی تے ایہہ
 نفرت گیتاں دے روپ وچ دھل گئی۔ کداں اوہ
 اپن اپیت ای مجبور ہکے اپنے کم کاج چھڈ کے لام
 تے چلے گئے تے اوہناں تے کیر کچھ جیتی۔ مٹیاراں دے
 گیت آہواں تے دعاواں بن گئے۔

ستیا آٹھیا مکھی کوں،
 رب کرے لام ترے ترے مٹھے جی کوں
 پڑ اوہ بمبئی کوں نہ مٹھے بلکہ۔

وچ مہندراں ٹھوکر گئی جہانے آل
 ماواں یاد کرن پھیاں نے مانے آل
 آڈھولا ایہناں راہواں
 دیا مال رکھاں ناگھا ہواں
 وچ مہندراں ٹھوکر گئی جہانے آل
 سوہنیاں یاد کرن مٹھے نے مانے آل
 جہازاں تے بیٹھے اوہ دور دیاں ول نکل گئے۔ کچھ
 گھرے کم کاج اوہناں باہج وکڑ گئے تے اوہ گولی
 دے خطرے اگے آگئے۔

گنڈا بھج گیا پھولی نا۔
 علم ہک پردیس رہا دوا خطرہ گولی نا
 پھیر جدوں مٹیاراں نوں پتہ لگا پئی کوئی جرمن ناں دا
 بندہ جیسے ایہہ سارا فتنہ پایا لے تے اوہناں
 دے گیت گولی بن کے او دھر بھوں گئے۔
 تھلا ترٹ گیا تقالی نا۔

سڑے کلیمو جبرمن جھنے والی نا
 ہتیاں تے چرس نہیں،
 بس کر جرمن تینڑے دے وچ ترس نہیں

نہ آپ آئے نہ کوئی چھٹیاں آئیاں تی
 جرمن بچ مری کہیاں لالیاں فی
 بچڑے ماواں نے ہن کلہ پے گئے تی
 جا، چار دنوں مہتھاں تے چھلے پے گئے تی

جرمن ا بچ مری تے دلوں گی ارمان
 ماواں نے چن بچڑے کہے سہنے خوب جوان

ایہدے نالوں بیٹری بددعا ہو کوئی نہیں بیٹری
 اک ماں کسے اولاد والے نوں دے سکدی لے۔ اوہناں
 دیا بددعا والے نے اثر دے بیاتے لام دی چڑیل دا ڈیرونا
 بچہ اوڑک مر گیا۔ پر نال ہی ہتھیاں ماواں دے من
 ٹکڑے، کئی مٹیاراں دے چن ماہی، کسے ای پھیاں
 دے بانکے پیو، کنیاں بھیناں دے شیر سپاہی دیر
 پرت کے نہ آئے، جیہڑے آئے اوہ دی
 تھلے تھے ہوئے۔

ہیں جہاز تال دندر سے لا۔
 فرخاں مہر گیتاں جہازاں کیہ جندر سے لا
 کوئی آڑو پکے ہوئے نی
 ہرے ہرے ٹر گڈیئے ہن فرجی تھکے ہونے
 جہاز کارے آگے اہنہاں فون جندر سے وچ گئے تے
 تھکے فرجیاں نال بھراں گڈیاں ہولی ہولی وطن ول
 آسیاں۔ پر ہرمن مچ ایہہ ڈرو دی وستیا ہر باسی
 خور سے اینہاں وچ "اودہ" دی لے یاں نہیں ؟
 دھر ٹر کے دلاں وچ ایہہ سوال پیدا ہوندا تے دھر ٹر
 تریک جماندیاں۔ اونہاں دلاں وچوں دعاواں کلکلیاں
 منتاں تھیال جماندیاں تے اودہ گیتاں دا رپ وٹنا
 لیندیاں۔

سڑکاں تے آئی لاری، لاری وچ گڑ آیا۔
 مے سال بکر اجسدوں ملا لول مڑ آیا،
 اودہ بکرے کوہن ویاں منتاں مینیاں پئی ڈھولا
 ملا با توں خیر تال مڑ آوے۔ پر جگ تے گئے
 جتھے سارے سپاہی تے مڑ کے نہیں آوندے۔
 گڈی توں اتر کے جد اودہ اپنے اپنے پنڈاں ول گیاں
 تے بساں وچ بہہ کے پتھے تے ہرمن دی دھر ٹر کن
 بول اٹھی سہ
 کچھی بھری لوکاں نی۔

ہیا نہیں دستا، میں بھری ہوئی لوکاں نی ؟
 لا لا نہیں دستا . . .
 چا چا نہیں دستا . . .
 ویرن نہیں دستا . . .

گھر گھر شور پے گیا۔ ہر کے کھڑ گئے، کھروں
 آواز آئی میں تے بھری ہوئی اسے پراہنہاں وچ
 باسیا نہیں۔ کوئی ایانی چیک۔ پئی آیا کوئی نہیں۔
 کوئی منڈا رو پیا چا پیا نہیں رسدا۔ کے گڑی
 نے ڈھان ماری ویر نہیں نظر سے پیا۔
 پھلیاں لاماں مے پیٹ مول کے وی کدی
 کدی چانسیاں راتاں وچ کھول پیندے نہیں۔
 تارے لکھن مے راتیں پٹیاں چانسیاں
 رُل رُل ڈھونڈساں ماہیا تیندیاں چانسیاں
 ایہہ پوٹھو لاریاں وے سپاہی پن دا اودہ پہلو لے
 جیہڑا غیر ملکی مکرمیت بیٹھاں دو حرفناک لاماں
 دی قصیر دکھاؤندا لے۔ نہیں تال اینہاں مے
 کردار وچ وطن دی چاہ نال جیہڑی مسکرمیت موجود
 اے۔ اودہ پاکستان بن توں پچھے سگوں ویر بھری
 ہوئی اے تے مَن پھلیاں گندی ستیا دیاں حکومتاں
 مے ٹٹن توں بعد پرا من انقلاب مے جھنڈے
 بیٹھاں تال ہمدوی اونہاں مے سپاہی پن نوں چار چن
 لگ گئے نہیں۔ گڑیاں خوشی نال اپنے سپاہی ہی مے گیت
 گاؤندیاں نہیں۔ جیہڑا وطن تے قوم دا مان لے۔
 ماہیا وے سپاہیا
 تاجنگ مے دی لائی آ

پوٹھو لاری وچ، ماہیا وے سپاہیا "ایرین تانیہ
 یا بیت لئی نہیں آوندے سگوں پوٹھو لاریاں اپنے
 ماہی دا سپاہی ہونا ضروری سمجھدیاں نہیں، جیہڑا
 سپاہی نہیں اودہ اونہاں دا ماہی ہر ای نہیں سکدا ؟

النور سجاد

کچھ دے سقنہ

جے مینوں ایہہ پتہ ہوندا پئی سیمی نال جنڈی
 بیتاں دا سقنا وی کچھ سقنا ثابت ہو کے رہے گا، تے
 میں ایہہ سقنا کدی نہ دیکھدا۔ پر سقنہ دیکھنے دی
 تے اپنے وس وچ نہیں ہوندے۔ ایہہ خورے کتھوں آئے
 نیں، تے پیندر توں خوشیاں تے مسکراہٹاں مے نال
 ویران کردے ہوئے رب جانے کتھے غائب ہوجانے
 نیں۔ صرف اینہاں دیاں بے جان لاشاں تے ساڈی
 جنڈی عمارت بن جی رہندی لے۔

جدوں میری ایس اڈاس جیہڑی چپ توں زلفی
 بود ہو کے پریشان ہو گیا تے اوجھنے مینوں صلاح دتی
 پئی میں اودھیاں زمیناں تے چلا جاواں۔ پنڈے مے
 ماحول نوں "ماڈرن تکنیک" وچ پینٹ کران مشايد
 ایس طراں میرا دل بہل جاوے۔

زلفی آپ تے کسے سرکاری امتحان دی تیاری
 وچ رچیا ہویا سہی ایس پاروں میرے نال نہ جا سکیا۔
 میں اودے پنڈ پہلی وار چار ہیا ساں۔ سارا راہ، ریل
 گڈی وچ دی تے گڈا تے وی مینوں ایہہ خیال پڑا تگ
 کردا رہیا پئی خورے میں اوتھے دیہہ وی سکاں گا یا نہیں۔
 پر جدوں میں اوتھے پہنچیا تے مینوں انجنگا جیویں
 کھلیں پے کے کسے ماڈرن اوپنیا تے پہنچ گیاں جتھے

میری حیثیت باکل جیہڑی ڈیرا ناوا لگ لے۔ تاج
 مہرودی مختصر جی آبادی مینوں پوجن تے لئی ہوئی سی۔
 میرے جان مے بعد دو اک دن تیک چاروں
 پاسیوں نوں، چٹالا، کک تے کپاہ مے کیتیاں
 وچ گھری تے امب مے درختاں مے داہن وچ لگی
 زلفی دی چھوٹی جیہڑی کوشی وچ زمیناں مے نوکران
 علاوہ دو بے پنڈ و دی اپنے "سید بادشاہ" یعنی
 مینوں ملن لئی آوندے رہے۔ اودہ میرے گئے گڈیاں
 نوں تہہ لاکے تے اپنیاں اکھاں نوں لاون دے بعد
 باہر باغیچے وچ میرے گرد انج بہہ جانے جیویں
 میں مٹھے اگ نوں گلزار بنادیاں گا یا تم باذن اللہ کہہ
 کے کسے قبر وچوں جیہڑا جاگدا انسان برآمد کراں گا۔
 اوتھوں مے ذکر میلیاں نوں جاتن توں پہلاں ہر
 سویر مینوں سلام کرن آوندے۔ میری شکل دیکھنا، نیک
 تشگون جان مے من۔ شام مے سارے ذکر میرے کول
 باہر باغیچے وچ آبیٹھدے۔ جتھے دی گڑا گڑ وچ دینا
 بھردے مے، گڈے۔ جواکے دی جیتاں تے کریم
 سلطان تے بابا روشن خاص طر تے لوٹ پوٹ ہوندے۔
 سوار اپنے پٹھواری دیاں نقلان لاہندا تے سارے عروس
 کرسے کہ اودہ بے ایمان پٹھواری توں بدلے لے کے لے گا۔

مجانوں پوری واقف سیدھا زلفی نال سی، کیوں جو
مخالفاں کووں پیسے کھا کے اودہ سے اک مریے دی
حد بندی دے سلسلے وچ ڈکار مارنا چاہندا سی۔ پر
پھیردی زلفی دے نوکر اودہی خاطر جان دین توں ی
دریغ نہیں سن کرے۔ کیوں جو اودہنے اوتہاں نوں کھاس
دوا دتا سی پئی ایں زمین دامنگ صرف اوہو نہیں بلکہ
ہراوہ بندہ لے جیہڑا ایں زمین نوں اپنے خون پسینے
نال سچدا لے،

میں گلاں گلاں وچ اپنے گلے توں سید بادشاہ
دی جوگ لاہن دی کوشش کروا ساں۔ کیوں جو میںوں ایں
وزا دے نال بڑی شہ منڈگی جیہی ہندی سی۔ میںوں
پسند کرن شے باوجود سچارا میرے ایں خیال دا بڑا
سخت دشمن سی۔ اوتہوں اپنے ایں عقیدے تے اینا
اعتقاد سی پئی دینا تے آخرت وچ سکھ پان دا ذبیحہ
صرف سید بادشاہ نہیں۔ ایں بارے وچ اودہیاں
گلاں توں لگا سی پئی سید جٹوں شے باوجود جے میں
اودہے اعتقاد نوں گور سچھیا تے اوہ میںوں وی مین
وچ بیج کے اتے سہاگ پھیرے گا۔ اوہ لوکی
میزل بڑے عزیز من تے نالے میںوں اپنی جان دی پیاری
سی، ایں کر کے چپ اسی کر میا۔

سچارا اک عجیب غریب انسان سی۔ اوہ عجیبی
اینا سی جتا کو غریب۔ اودہا بڑا کٹھ بالکل کپاہ شے
بوٹے وانگ کنگھڑی سی۔ پر اودہے لبھال اتے ہر ویلے
زعفران دے کھیت مہوم شے سن۔ اودہی پکلیاں
ہویاں گلاں دے نال لپٹے ہوئے موٹے موٹے لبھال

اتے بڑی خوفناک مچھاں دا بیری سی۔ جنہاں نوں دیکھ
کے رنج لگا سی جیویں منشی ہراں شے اسیشن گتیاں
دیاں پونچھلاں کٹ کے تے اودہی تک ہیٹھ چپکا دتیاں
گیاں نے۔ سچارا کجھ اجہی قسم دا جانور سی جیویں بونچھ
ہر لوں بندے ہی ہلری سی جیہڑا اوتہوں پیدائیل بلاؤندا
سی۔ دویے وکان دا خیال سی پئی اوہ دیوانہ اے۔
کیوں جو آج تک کسے نے اودہیاں اکھاں مچھ تھرو نہیں
سن دیکھے۔ اوہ ہر ویلے مہدا رہندا سی۔ اپنے قول
شے مطابق اودہا دل بڑے دکھاں دا اہنسا سی۔ پر رنج
تائیں کسے نے اوس نوں اودہیا نہیں لکھا سی۔

سچارا بڑی اچھی دلچ نال لگ کر دسی۔ گلاں کرے
ویلے اودہا منہ کھک جیہا جاندا سی، تے مز دی جھگ
آڈ آڈ کے اودہیاں مچھاں نوں لگیاں کردی رہندی۔ سبب
نال اودہا منہ کدی بند ہوندا تے لعاب دی اک تپلی جیہی
کیر گتھاں شے وچکار تلفی جا لگ جی رہندی۔ پر اوہ
چپ بہت ہی گھٹ رہندا سی۔ فصل وڈوں ویلے جے
اودہے کول کوئی نہ ہندا تے اوہ اپنی ماتری تے فصلاں
نال گلاں کروا ہویا مہدا رہندا سی۔ اودہے پھر تے
بیک وقت اجنبیت تے مازسی دا عجیب جیہا ٹھول بنیا
رہندا سی، جنہوں محسوس نہ کرن نال منشی ہراں شے اسیشن
گتے اکثر ہونڈے ہوتے اودہے تے وکان نوں وڈی
دی ریپرسل کرے۔ پھر بچپان کے اودہے نال رنج چپڑ
ہاندے جیویں ورمیاں دا وچھڑیا ہویا میرا ہونے۔

میں روشن چا پے کوں چھپا پئی سچارا اہو جیہا
کیوں لے۔ اوہ ہمیشہ اہو کہندے پئی جیہاں اسی

اودہے دماغ شے پیچ ڈرے سن۔ ایسے ہی گڑ دے
پیتے وانگ چرچر ہندا رہندا اے۔ پر اوتہاں شے
ایں جواب نال میںوں کوئی تستی نہ ہوتی۔

قیبراک دہر سچارا میرے گھر آیا میں اوس ویلے
کوئی تصویر بنا رہیا ساں، میں اودہے آوندی جیہی پئی۔
تے اودہنے بڑے ادب نال دیا پئی اوہ میرے ہی
گتے نے کے آیا لے۔ میں آکھیا پئی زمین نوں گھڑی دو
گھڑی ٹھہر کے چلا جائیں۔ آ میرے کول بہہ، اکٹھے گتے
چوچ شے آن۔ پیلے تے اوہ نہ مینا پر پھیر اودہنے
اپنے سید بادشاہ شے مجبور کرن اتے دو گتے گتے
دوچوں کولہ کے تے میرے کول گھاہ اتے بہہ گیا۔ میں
وی پٹیٹ تے برش مینر تے رکھ کے اک گٹا چنگیا تے
اودہے کول اسی بہہ گیا۔ اوہ گھبر کے رنج سنگرن
لگا۔ جیویں سنگھ سنگھ کے تے ہوا وچ گل جاوے گا۔
میں مہدییاں ہویاں اوتہوں چھپیا۔

"سچارے۔! توں میرے نال اہو جیہا ورتاؤ
کیوں کروا ایں۔ میں بندہ نہیں؟

"نہیں جی تھی تے بندے نہیں تھی تے فرشتیاں
کووں وی آپے او۔"

پھر چلنے اسی کیوں جس پئے۔
"سچارے! توں اک دار آکھیا سی پئی تیرے
پسینے وچ وی دکھاں گھر لے۔ اوہ کپڑے
دکھ نہیں سچارے۔؟ تیرے جیہا بندہ وی دکھی ہو
سکدا اے۔؟

"چھڈو شاہ جی۔ کپڑی گل لے بیٹھے او۔"

"جھلیا دکھ دنڈا نال بھار ہولا ہر ہاند لے۔
"شاہ جی۔ میں تے تہاؤں بھار چکا تاں۔"
میں سوچیں پئے گیا پھیر میںوں فوراً سمجھی۔
"دنیا دے سکھاں واسطے تے آخرت وچ بخشش
کران دا بوجھ وی تے توں اپنے سید بادشاہ دے
موتہاں آتے پایا اسی ہویا اے نا۔ تے لہہ
بھاری ہلکا کرے۔"

میری دلیل اودہی کجھ بچ آگئی تے اودہنے کجھ سوچن
شے بعد کئی لطیفیاں نال اپنے ماضی دا خلاصہ سنا دتا۔
سچارے دا جسم کپاہ دے بوٹے وانگ کھردرا
تے ضروری، پر کپاہ دا ایہہ ٹوٹا یا بچھ نہیں سی۔ امید
دے نال کوئل توں وی کھڑی سی۔ ایہہ دل بالکل
رول بھر یا پیل سی۔ جیہڑا حالات دیاں آہواں نال
مجلس گیا سی۔ خورے ایں اک نے ایہہ جتھاں اتے
زعفران دا چٹا کیریں سٹ دتا سی۔ خورے ایں کر کے
وی بہت سارے دکھ رکھ کے بندے نوں گت تھاپا
کردے نیں۔

سچارے نوں اپنی ماں نال ڈاڈا پیاری سی۔ اینا
پئی پنڈ دیاں دو جیاں ماناں اپنے وگرے ہوئے پتران
نوں سچارے شے پیارتے اودہی فرمانبرداری دی مثال
دیندیاں سن۔ ایہی فرمانبرداری تے پیارتے باوجود سچارے
نے اپنی ماں دا دل توڑیا سی۔ جتھے اوہ ویہا کرانیاں
چاہندا سی۔ ماپے اوس گڑی شے بہت خلعت سن۔
ماں نے اتیہوں تائیں آکھیا پئی کوئی خراب لے۔
چودھری شے وڈے پتر نال اودہا دکھ شکا لے۔ پر

سجوارے دا حیل سی پئی ماں ایہہ کیڑے عرف ایس
 کر کے پاندی ہے، پئی اوہ اوہدی بھینویں نال دیاہ کر
 لوسے۔ اوہ ماں دا اکھیا تے من لیندا پر ایہہ مرزیاں تے
 رانجھیاں دے عشق دی عزت دا سوال سی۔ اوہ اپنے
 مامے دی دھی نال ضرور دیاہ کالیندا جسے اوہ اوہدی
 صاحبان یا بہر ہوندی۔ فیرتے اوہ اوس کڑی دی
 بھینگی اکھ دی وی پرواہ نہ کردا۔ اوہنے اپنی ماں
 نوں اوہدی بھینگی اکھ دا حوالہ دے کے ٹاننا چاہیا،
 پر ماں واسطے ایہہ کوئی کسر نہیں سی۔ کیوں گے اوہدے
 پر وی بڑی زمین سی۔ صرف ترین لئی سجوارا اوہناں ٹانناں
 نوں نہیں بھل سکدا سی۔ جیہڑیاں غلام ناظر نال اوہنے بتیاں
 سن۔ اوہ غلام ناظر جیہڑی سجوارے دے جے پڑے
 چکے بیٹے تے بر رکھ کے تے اوہیاں بانہواں دریاں
 پھیاں نوں پھیر پھیر کے اوہدے جسم دی تعریف کوزی
 سی۔ غلام ناظر نوں ماں سی پئی سجوارا جے جیگی سورا
 نال دی لڑے تے اوہدی گردن نپ کے مار سکدا ہے۔
 اوہ داسی ایناں طاقتور ہونا ایں پر پھن اوہدے جسم دی
 کسی ہونئی کھل گوشت کھرن نال رنج چا پدی سی جیویں
 جلیاں وچ بڑا ڈھونڈا ہل داہیا ہووے۔ ایس
 ہل نے پہلی دٹ اوہوں بنائی سی جدوں اوہنے ماں نوں
 صحت اتکا کر دتا سی، پئی اوہ اوس بھینگی نال دیاہ
 کردن توں موت نوں جیہڑا بھنگے گا۔ ماں غریب دی دھی
 نوں یادوں توں موت نوں چھلکا بھنگیا۔ اوہے شام اوہے
 سر وچ پیڑ جو کے تے بجاڑ چڑھ گیا۔ پر سجوارا اپنی گل
 تے اڑیا رہیا۔ اوہ غلام ناظر نوں دتا ہویا قول نہیں سی۔

پر جو گلان سجوارے نے منت ترے پا کے پئی میں
 کے نوں دتساں نہ — بیٹوں دتیاں اوہ من کے
 تے میرا نوں لوں کنبہ اٹھیا۔ اوہ جھروں وی
 کھتاں توں گھر جاندا سی تے غلام ناظر لڑا کر کے اوہدا
 ستیا ناس کر دیندی سی۔ پئی اوہنے کیوں اکھیا پئی
 جا کے تے ٹیوب ویل توں گھڑا بھیر لیا۔ گھڑا
 تے اوہ روز اوہوںوں ای بھر دی سی۔ سجوارے
 غریب نوں کیہ پتہ سی کہ اٹاں تے جی ہونئی کائی توں
 اوہدا پیر تک پوسے گا، تے گھڑے نال اوہدے
 ڈھنڈ وچ پئی ہونئی پینگے وی ٹٹ ساوے گی۔
 اوس دن دوویں جی خوب بھڑے۔ پر پھیر سجوارے
 دی ایس قسکی نال پئی اندر کے ایسے اک نہیں کئی
 پیگیاں پھین گیاں۔ رب دی رضا ایہو سی تے غلام ناظر
 دے، منجو بچیاں دی آس نے پی لے۔ پر جدوں
 ایہہ آس وی ٹٹ گئی تے ٹیوب ویل توں نکلن دا
 سارا الزام سجوارے تے میرتے ای آگیا۔ سجوارے
 دے قول دے مطابق ایہہ وی رب دی رضا ای سی
 ہویا رنج پئی بچہ صائے ہون توں تیجے ای دن اوہ
 گھڑی تے چڑھ کے رات ویلے پھلیاں وچ چکر پھیرا
 لاوندی سی کہ گھڑی شاید سب دی چند کار توں ڈر کے
 تو بھگ گئی۔ اک اتے ای ٹوٹہ زور، دو بچے ڈر
 کے جو نستی تے قیارتوں باہر ہو گئی۔ پھیریل سوجل۔
 اوس توں بعد اوہوںوں ایٹا پتہ لگا۔ پئی گھوڑی نوں
 ٹھیندا لگائے۔ تے مڑ پوٹش اوہوںوں آئی جدوں
 پنڈ دی دھنسی وچ غلام ناظر دے نرم نرم ہتھوں

داملس متھے تے محسوس کیتا۔ دوراں ہفتیاں بعد
 جدو اکھڑتے اوہوںوں ڈسپارچ کر دیاں ہویاں دتیا
 پئی زندگی دا چشمہ ٹاہلی دا او ٹھنڈ پئی گیا اسے جیہڑے
 آتے اوہ ڈھنڈ بھار ڈ گیا سی تے اوہ دیاں اکھیاں وچ
 انیسیر چھاگے سن۔ غلام ناظر دے ڈھنڈ وچ پینگے
 بان دے ارمان نوں اوہ انیسیرے ڈس گئے تے اوہ
 ٹاہلی دے اوس مڈھ وانگ خشک ہوندا گیا جیہڑے
 تے ڈھنڈ بھار ڈوگن نال زخماں وچ اوہدے ارماناں
 دی دھن چڑھ گئی سی۔ جدوں غلام ناظر نوں پئی
 تے اوہ دیاں اکھاں وچ اوہ سجوارا مر گیا جیہڑا اوہوںوں اپنے
 پھینے دیاں بانہواں وچ پا کے اوہوںوں گئے وانگ بچوٹ
 دیندا سی۔ پہلے پہل اوہنے اپنی کوکھ دی لاش نوں
 ہنجواں نال ہلاندا ہویاں سجوارے نوں بڑی تسلی
 دتی سی پر پھیر جدوں سجوارے دیاں زور دار بانہواں
 اوہوںوں کیہ دیاں خشک ٹھنڈیاں محسوس ہونیاں شروع
 ہونیاں اوہوںوں توں ہولی ہولی غلام ناظر دیاں گلان
 وچ ہلدی دی تھان ٹھیکر آں آوندیاں گیاں تے
 اوہ ٹھٹی ہوئی پینگ وانگ سجوارے کوںوں دور ہوندی
 گئی۔ تے سجوارا اپنے کپڑی آس آتے اوہدا پھیکا کر دا
 رہیا، کہ خورے کوئی واہر ولا اوہوںوں وی ادا کے
 اوہدے تک لے ماوے۔ سجوارے نے بیٹوں دتیا
 پئی غلام ناظر نوں ایسے دی اوہدے نال اونان ای پیار
 لے۔ پر تہاؤں پتہ لے پئی عورت دی جھنڈی وچ
 ٹومباں کپڑے تے بچیاں دی خواہش توں ہڈی کوئی
 چیز نہیں ہوندی، ایسے لئی اوہ میرے نال ناراض جی

رہندی اے۔۔۔ حالانکہ سجوار سے مینوں گلان گلان سچ
دس چھڑیا سی، پئی ادہدی ہن ادہدے نال نہیں بئی دی
ایہ اوہ حالات من جنہاں نے سجوار سے
دل دی تونوں انگارے بختے من۔ ادہدے ہونہاں
تون کوڑیاں مسکراہٹاں تے کڈے دار بے عنایت
کیتے من۔

سجوار چپ کر کے اکھاں تے اتھروں نون پنیدا
ہو گتا چون لگ پیا۔ تے میں سبھی تے دتے ہن
دکھاں تون بھل کے تے زندگی تے گزن آتے غور کرن
لگ پیا کہ کس طراں محض حادثے تے اتفاق زندگی
نون دلہن بناؤدے نیں۔ یوہ کر دیندے نیں۔
سجوار سے دی زندگی نون محض حادثیاں نے زخمی کئے
کیڑے پاوتے من۔ ہے ادہنوں غلام مائل نال سخت
نہ ہوندا۔ ہے اوہ اپنی ماں دی بددعا نہ میندا، ہے
اوہ گھڑا بھردی نہ بھلکدی، ہے اوہ آپ گھوڑی تون
پرا ایہ ساری گل ہے۔" دی ہے۔ ہے
سجوار نہ جھاتے فیر کچھے تے سٹھے کھیدیاں نینداں
نون خوشیاں تے مسکراہٹاں نال چیرے۔ تے
زندگی دی عمارت کھدی لاش آتے کھڑی ہوندی۔
تسی کھڑیاں سوچاں مچ پے گئے اوشاہ جی۔
سجوار نے بڑی آسانی نال ہردیاں ہریاں مینوں سچ
تے کھوہ وچوں کر لھیا۔

"کچھ نہیں سجوارے کچھ نہیں۔"

میں سجوارے نال بڑی گہری بھردی دا اظہار
کیتا تے ادہدیاں اکھاں پیر گھیاں ہو گیاں۔

"شاہ جی تہاڈے تون میری جند قربان، تسی واقعی
میرے دل دا بھار ہولا کر تالے۔
"میرا جی کیتا پئی سجوار سے دی ابھی تصویر بنیادیاں
جیہدے وچ دنیا جہاں تے ہونو تے بے سجواریاں۔
پہ مینوں پتہ سی پئی برش میرا ساتھ نہیں ہون گے۔
روشن چاچے تون سجوار سے دی دسپٹی تے روپ
دیاں تعریفیاں من من کے مینوں ادہنوں یکین دا بڑا شوق
سی۔ پڑ اوہ اپنے پیکے گئی ہوتی سی، ٹیوب دیل
دا مستری محمد حسین جہوں دی ادہدے سخن دی تعریف
کروا، تے ادہدی اکھاں مچ پرا امید شکاریاں والی چمک
آجاندی۔ پڑ مینوں سجوار سے دیاں گلان تون تعین
جیہا ہو گیا سی پئی عیاں نون غلام مائل اندھی سب
تون وڈی دین تون محروم رہ گئی تے سجوار سے نون
گلاں کڈھدی رہندی تے۔ پڑ اوہ سجوار سے دی کمزوری
تون کے نون نامدہ نہیں مین تے گل، عیاں نون اوہ کوئی
ہوے۔

پیر چلے تے تون نچ پٹے تے کاسنی پھل کھڑن
لگے تے کپاہ دی گودی نرم نرم گلے نال بھرن لگ
پئی۔

سارا سارا دن مٹیاراں تون چن دیاں ہنہیاں
تے میں کتے کول اسی میٹھا تصویراں بناؤدا رہندا۔
ادہناں تے نیرے جان دی میرے وچ جرأت نہیں
سی۔ منان پنڈ دی شرم تے لاج اپنے مید بادشاہ
نون دی پٹھیاں وچ ٹوکے نال کتر دیوے۔

پیر مینوں احساس ہویا، پتیا ایہناں وچوں بک

مٹیاراں ہمیشہ دوجی کمت و تون کپاہ چن دی تے۔ ادہدا
مونہہ میرے دل رہندا تے۔ تے خورے مینوں تصویر
کرن لئی آجی آجی گلان کر دی تے نال مسکراؤندی
دی تے۔ میں دیسی نلماں دا ہیرو بنا نہیں چاہندا
ساں۔ جر پتہ وچ آکے کے نلکے مٹیارا تے عاشق
ہو جاندا تے۔ پڑ پیر دی رب جانے ہر ویلے میری
اکھاں سچ اوس کڑی دکھا لیزا کیوں ڈولدا ہن لگ
پیا۔ میں کئی وار اکھاں وچوں امیں کھٹی جیتی نون کڑوں
دی گوشش کیتی سی منان ایہہ دی سبھی مانگ اسی
ہوے۔ پڑ پیر میں سوچدا پئی کیتاں دیاں۔
گڈ ٹڈیاں نے کرتا دی سکر کال سچ بڑا فرق ہوندا
اک دن منشی جی میرے دل آتے تے ادہناں نے
مینوں دسیا "دن ڈھلے جھول تینہیاں میرے گھر
کپاہ جی کران تے ڈڈائی مین آوندیاں مین تے بڑا دھیا
نظارہ رہندا تے۔ تسی آرٹس او، لہناں تے تصویر
بناؤ۔"

میں سوچیا پئی خورے میں اوس کڑی نون دی
نیر لڑوں دیکھ ساکال، میں منشی جی دی صلاح آتے دہے
ای دن ایسکچ ہلک تے پیل لیکے ادہناں تے گھر چلا گیا
تینہیاں مر تے کپاہ دیاں پٹھاں چکے تے دولا
پاؤندیاں ہویاں آسیاں۔ انچرو وچ کھٹا پلا بھے
وچ ہرایا تے میں دیکھیا پئی اوہ میرے ذہن دی تصویر
تون کتے مختلف تے۔ اوہ تے انچ جا پدی سی پئی چربی
رائیل دی کوئی میڈرنا جٹے پڑے پاکے آئی تے۔

میں بڑی محبت کر کے چھوٹی جی کلکری ادہدے دل

سچ تے میری اکھیاں وچ دو کونول ڈب ڈب گئے۔ اوہ
سارا ویلا میری پا کے تے مسکراؤندی رہی۔

سو وچ دور ٹاہیاں پچھے لک گیا۔ سارا مینوں
چلیاں گسیاں تے اوہ باورچی خانے وچ آگھنن لگ پئی۔
میں کہے بہنے اوہے کول چلا گیا تے اوہ پے نون
دنوں وچ دیکے شرا گئی۔ میں ادہناں بھیا۔
لوہدا ناں گرتی سی۔ میں ادہنوں آکھیا پئی اوہ مینوں
لک دی پھلیاں تے کھال کول تے۔ کہن گی مے
کے دیکھ بیا تے پیر۔ میں آکھیا کہہ دیاں گا پئی تصویر
یتا ہسیاں۔ بھانویں ایہ بہا تے بڑا اینویں جیہا سی
پڑ اوہنوں تسلی ہو گئی۔

اگلی سیرے گوی مینوں ملی تے اوس دسیا پئی
اوہ کنیاں دنوں تون مینوں دیکھدی رہی تے میں
ادہنوں بڑا جھنگا لگدا آں۔

اوہ مینوں روزاوسے تھاں تے بل دی رہی۔
کدی کھائیں موقع تارکے میرے گھر دی آجاندی۔ گوی
کون سی۔ اوہ کتے رہندی سی۔ مینوں ایہہ جان دی لڑ
اسی نہیں۔ کیوں جو ادہنوں میرے نال پیار سی۔ اوہنے میری
لمناں کمل کر کے کڑیاں نال میرے اگلے پچھلے سارے
شکوے دور کرتے من۔

ایتھے میں سنبھالی پئی کڑی تے منڈے وایاں
کولوں دوڑھائی سو روپے کے کڑی ویاہ دیندے
نیں۔ مینوں ہر ویلے وصر کار ہندا سی، پئی کتے گوی
دا وی گل تے پنے جوارے۔ راکن میں ادہنوں ویاہ
دراستے کہہ اسی دتا۔ اوہنے اپنا آپ میراں یا ہنوں

دوچ لڑکیاں ہوں آکھیا۔
 "تھی بیوں گناوی پرواؤ گے نا۔"
 "گہنا۔ میں تیزوں سونے دوچ قولیاں گا۔"
 جد میں اوہوں پھیا، پئی اوہے ماپے
 کتھے رہندے نیں۔ تاں جے میں اوہناں نال ویاہ نہی
 گل بات کرواں تے اوہے مہری یا نہواں ہی گنڈہ
 کھو لہیاں ہوں آکھیا بیٹی اوہے ماپے ایس ویاہ تے
 کرسی راضی نہیں ہون گے۔ جے بیوں اوہے نال
 رینا ہی عشق تے تے اوہوں نسا کے لے جاواں۔ ایہہ
 کہہ کتے اوہ ہمدی ہوتی کپاہ چنن چلی گئی۔
 میں ویاہ تے انوادی گھنچاں دوچ پھیا ہویا
 گھروں زون ٹرن لگاسی کہ آؤں مستری محمد حسین آگیا۔
 ادیسی بڑے عجیب جیسے انداز دوچ آکھیا۔
 "میں کپیا شاہ جی۔ بھوارے دی دہٹی
 نال گل بات ہور ہی سی۔
 "بھوارے دی دہٹی۔ گوی۔ پاجیریں
 مستری نے بلدے ہونے موہل آئیل ڈم فون میرے
 کتاں دوچ روہڑ ڈتا ہوے۔
 "جی۔ بھوارے دی دہٹی گوی۔ غلام ٹہر۔
 "کچھ نہیں۔ میں تے۔۔۔۔"
 "شاہ جی۔! اسی بھ جان لے آں۔
 ساڈے نال اوس اج تاہیں ہس کے گل نہیں کیتی،
 پرتھی شاہ جی جوہے۔
 مستری محمد حسین بڑی ٹھیکر نال مہدا ہویا چلا گیا۔
 دوپہر ویلے گوی میرے لئی روٹی لے کے آئی تے

میں اوہے تے دوسن پیا۔ اوہ چپ کر کے سب کچھ
 سن دی رہی۔ جدوں میں چپ ہو گیا تے اوہنے روہ
 کے ابھی پتا نہ آئی تے اخیر دوچ بیوں آکھیا سو پئی
 جیکر بیوں اوہے نال سچا عشق تے میں اوہوں
 بھوارے لے بے ہلے ہونے بھانڈ پوں کڑا کھلاں۔
 اج ایس اگ مچ اوہوں بلدیاں ہویاں جے مت جینے
 ہو گئے نیں۔ حرام لے جے اوہنے مروتھ لے باوجود
 بھوارے دی پگ نون ٹھی مچ روہیا ہوے۔
 پرتھن۔
 میں اوہے نال وعدہ کر لیا، پئی میں بھوارے
 نال گل کراں گا۔ میں مساری دوپہر مٹیا ایہہ سو پیا رہیا
 پئی بیوں اچھے دی گوی نال عشق لے۔ جے عشق نہ
 ہونداتے پھیری اوہوں گناہ گار بنن توں بچاؤ نا
 میرا فرض سی۔ پرتھن بھوارے نال گل کس طراں
 کراں گا۔
 رات زون روٹی کھان تے بعد بھوارا میرے لئی
 بچھے ہوئے بیٹے کے آیتے میں بہت اٹک اٹک
 کے اوہے نال مساری گل کیتی۔ پئی دوپل چپ رہن
 گروں اوہنے میری تال دیدیاں ہویاں آکھیا۔
 "شاہ جی۔ اوہ بکدی لے۔ بیوں تے
 اوہے نال جن جیکر توں ہی دودھ کے عشق لے۔
 پیر میری کھان تے پڑے پے گئے، کن بند ہو
 گئے۔ میرا دل میرے منہ وچ آگیا تے میں بڑی مشکل
 نال دنیا بھر دیاں خود غرضیاں مٹھیاں ہویاں آکھیا۔
 "بھوارے! توں اج تک اوہوں کیر دتا لے۔

ہن تے تیرے عشق دیاں لٹاں مچ دی گوی نہیں ہی۔
 گوی کروں مہر نہیں ہوندا۔ توں۔ توں اوہوں طلاق
 دیدے، میں اوہے نال ویاہ کرنا چاہندا آں۔
 میری تال دیدے دیدے اوہے تہہ جم کے رہ
 گئے۔ جی۔ شاہ جی۔! اوہے کھلے منہ
 دچوں لعاب وگن ہک پیا۔ تے میں چپ ساں۔
 بھوارا دی چپ سی۔ اوہی ٹچاں کھا کرے
 ہوئے گئے دی پونچھ وانگ دیاں ہویاں سن۔
 ایس چکیدی ہوئی چپ توں کھا کر کے میں بڑی دھڑکی
 نال آکھیا۔ میں اوس بغیر نہیں جی سکدا۔
 "شاہ جی۔ اوہ میری جڑیٹھ۔۔۔۔"
 "تے ایہ تیری پگ داوی سوال لے۔ کیر پتہ
 کل زون اوہ۔"
 "شاہ جی۔ تہاؤں انکار کر کے دوزخ مل لینی
 لے۔ ساڈی پگ لے وال دی تے سید بادشاہ
 تھی او۔"
 بھوارے نے ایس حقیقت دا اظہار بالکل
 نہ ہون دتا پئی میں اوہے دل تے داری چلا رہیا
 آں۔ میں اوہوں آکھیا پئی میں کل جاکے
 تے گوی زون لے آواں گا۔
 اگلی سویرے اچھے تارے دن دی
 گودی دوچ سون دی تیاری کر رہے
 سن کر کسے لے پوٹا کھر دکان نال میری
 اکھ کھل گئی۔ میں پوٹا کھو تے روشن
 پاجا کھا رہیا کھنوتا سی۔

"شاہ جی۔ چلو چل کے دیکھو۔ بھوارا
 پاگل ہو گیا اے۔"
 ہور اوہنے کچھ نہ دسیا تے میں اوہے
 پچھے بھجدا ہویا منشی جی لے گھر کول بھوارے لے
 کوٹھے دوچ پہنچ گیا۔ باہر دوجے نوکر موہنہ سٹ
 کے کھڑے سن۔ میری سمجھ دوچ کچھ نہ آیا۔
 کیر گل لے بھوارے۔؟"
 "کچھ نہیں شاہ جی۔ تہاؤں میری پگ
 پڑا خیال سی نا پڑ میں اپنی پگ لے سن
 ناوں دوزخ دی اگ توں ہتا ڈر آؤندا
 لے۔ سید بادشاہ زون جوٹھ کھوا کے
 تے مویاں کتیاں زون جنت یعنی سی۔
 شاہ جی، میں ایہہ ٹٹا ای مکا دتا لے۔"
 اوہنے ہولی ہولی منجھے پئی چا دو چکی تے میں لالیشی دی
 لڑا پئی کر کے وکھیا۔ کھاڑی دی تیز دھارنے گوی دی
 گردن دو ڈک کر کے رکھ دتی سی۔ رب جانے
 کپاہ لے دل دچوں پاگل لاسے لے بھوارے کیوں
 چھٹ پئے۔ میں کھا کر کے اوہوں کھیا۔ اوہے
 موہنہ تے بکھاں آتے خون جیبا ہر باسی۔ اوہیاں
 ٹچاں بالکل اسی زور زور نال بل رہیاں سن۔ جویں
 منشی جی دے ایسٹن گتے و فاداری لے انہار مچ
 پونچھ ہلاؤندے ہونڈے نیں۔ ایہہ اپنے سید بادشاہ
 دی و فاداری لئی بل رہیاں سن۔ یاں اپنی غلام ٹہر
 لئی، ایہہ اج تاہیں میری سمجھ دوچ نہیں آیا۔

”ہنجاواں دے ہار“

”جیجاواں توں کدوں آئی سیں؟“

”ہن تہاواں میرے آون نال کیر مطلب؟
 میں آواں نہ آواں۔ مراں یا جیواں تہاواں کیر؟“
 میں جیجاواں دا ایہہ جواب سن کے غوجھانا ہو گیا
 تے سوچیں پے گیا۔ پئی جیجاواں تے ٹھیک اکھدی لے
 میرا ہن اوہدے نال کیر مطلب؟ کیر تعلق؟
 ہن اوہ کسے ہمد دی امانت ہو گئی اے۔ جیواں اس
 نے مرنا جینا میرے حوالے کیتا سی۔ تے اوس ویلے
 میں اوہدی محبت دے کھڑے پھٹے پھلان نوں نامرادی
 دے انگاریاں تھج سٹ دتا سی۔ اوس دے پیار دے
 باغاناں دچ باڑی دیاں تہنیریاں گول دتیاں سن۔
 اوس نوں اک فقیرنی وانگ دھکا دے دتا سی۔
 پھیر میرے دماغ دچ یاداں دے دیلے ہن
 لگ پئے۔ اوہناں دیواں دے جان تھج آج توں
 پنڈراں درھے پہلاں ہی جیجاواں کھڑی نظر آئی جی جنس
 میں پیار نال ”جی جی“ اکھدا ہوندا سی۔ جی جی سلف
 دی لاٹ وانگوں ہی۔ چوہوویں دے جن درگی ہوئی
 تے گتے دی پوری وانگوں گری۔ اوہدے ہوشاں
 تے جھگی شہد دی مٹھاس سی۔ اوہدے جسم دچ
 آبشار وانگوں لچک سی اوہ چٹیاں کپڑیاں تھج ارنج

ہولی جھجے وانج مارکے اپنے کول بلایا۔ اوہ لہجہ ڈر ڈر
 دے میرے کول آکھوئی۔ میں اپنے کمرے مچھ لے جا کے
 پھجیا۔

”جی جی! کیر کرن آئی سیں؟“

”پڑھن آئی ساں“

”کہدے کدوں؟“

”بھین ہوراں کدوں“

”ہچھا پڑھ آئی ایں؟“

”ہوں“

جی جی اپنا سر نیواں کر کے کھڑی رہی۔ اوہ دیاں

گلاں دچ شطے دی تپک سی، ایس ہچکے نے میری

سیتیاں ہوریاں دھڑکاناں نوں جگا دتا۔ میں جی جی دیاں

گھٹاں تے کھڑی ہوئی شفق دے ہونووں دیکھ کے

حزبات دی باگ نوں تہوں چھڈ بیٹھا۔

”جی جی۔ توں تے جیج دہی توں دی سوزی ایں“

”جی جی کج نہ بولتے اوہے طراں سر جھلکے

کھڑی رہی۔ میری ایسی گل نے اوہدے تے ہوئے

حزبات نوں جھنڈیا نہیں۔ تے نہ ای چہرے تے کوئی

اول بدل ہویا۔ میں جیراں کھڑا دیکھ رہیا ساں پئی اوہ

بولی کیوں نہیں۔ میں اوسدی اک منٹ دی چپ توں ڈر

گیا۔ پھیر میں چھیتی اپنی گل بدل دتی۔

”جی جی گل اوں گی۔“ میں بولی جی جی آکھیا۔

”ہوں“ شہنائی دا اک تار وجیلا۔

”چنگا جا۔“

اوہ میرے کمرے دچوں نکل کے باہر دہڑے
 دچوں لٹک رہی سی۔ تے ان بھول میری بہن نے دیکھ
 یا۔ تے جی جی نوں اپنے کول بلا کے پھین گئی۔

”جیجاواں۔ ہن کتوں آ رہی ایں۔؟“

”بھین جی حاتیت نے بلا یا سی“

”کہہ نہ اسی؟“ بھین نے نٹھے نال پھجیا۔

”کہہ اسی۔ جی جی توں جیج دہی ناں سوہنی

ایں۔ جی جی نے ساری گل دس دتی۔

”ہچھا۔“ بھین نے کچھی وٹ کے آکھیا۔

میں اوہول پھجھدی آں۔ تو جا۔“

۔۔۔۔۔

دوہے دن شام نوں جد تہنیرے دی چادر

سائے پلے تن گئی، تے گھراں دچ سر دہنہ دے

تیل دے دیوے دھوئیں دیاں لیاں لیکراں لگن

لگ پئیاں۔ اوس ویلے پہاڑاں توں تھکدیاں ہوسیاں

ٹھنڈیاں ہواواں ہرے بھرے لکھ دے کھیتاں دے

سٹیاں نال تالیاں وچا رہیاں سن۔ اوس ویلے بھنڈاں تے

ٹھنڈ توں بچن لئی موٹے موٹے کپڑے پلے ہوئے سی۔

پچھتے پڑھے چلھاں دی گرم سواد دے نیرٹے بہہ

کے دودھ پی لہے سن۔ ایس ویلے جی جی پڑھکے گھر

نوں جا رہی سی۔ اوہ مینوں راہ دچ ٹی۔ اوس نے

ایہی ٹھنڈ دچ وی اوہو کھد دے کپڑے پائے ہوئے

سن۔ خورے اوہوں سردی نہیں سی گدی۔ اوہ ایس

کرے پیندی شام دچ انج ٹر رہی سی۔ جی جی برف

دی شہزادی ہورے۔ یاں پن دی دھی ہورے۔

دج بدن نگ پیا۔ میرے دل مچ ایہہ گل بہہ گئی، پئی
 جی جی نے سخن دے غور نال میری محبت مے کھڑے
 پیکاراں نسل دتالے۔ پیر ہولی ہولی امیں نصرت
 مچ نختے دانہ ہر بل گیا۔ میرے دل نے ایہہ گل کچی
 کر لئی۔ پئی جی جی دے سخن مے غور زوں اک ماری تے
 شکست درواں گا۔ میں ایس ویلے زوں آدھین لگ پیا۔
 زوں جینے مگروں۔

اک دن شام زوں میں اپنے کھوتے تھار مہیا
 ساں۔ تے اپنا گل جی جی دی پانی دا گھڑا بھرن آئی۔
 اوہ دیاں بانہواں مچ کچھ دیاں چوڑیاں ہولی ہولی چھٹک
 رہیاں سن۔ اوں نے کھڑے کپڑاں دی تھان ملل وا
 سنگتری دم پڑ، موٹی پیکاراں ویل دی تمیض تے سفید
 ٹٹھے دی شوار پائی ہوئی سی۔ اوں زوں ویکھ دیاں ای
 میرے دل مچ سخن مے غور زوں شکست دیون دا خیال اک
 وانگوں بھڑک اٹھیا۔ اوں نے ہولی جیسے کھڑا رکھ کے
 میری ول ویکھیا۔ میں سارے کپڑے پاکے تمیض دے
 چن میں رہیا ساں۔ اوہ اک دم مچ کے میری ول آئی۔
 تے بیٹوں بانہوں پیر کے آکھن لگی۔

حانیف! میں تیرے نال دباہ کرن زوں تیار آں
 میں ضرور تیرے نال.....

سخن مے غور زوں کچن دا ویلا میرے ہتھ آ گیا سی۔
 میں ایس ویلے توں نامہ اٹھایا۔ میں اک دم جی جی دیاں
 ہتھان زوں جھٹک لکھ کے دکھلا دتا۔ اوہ زمین
 تے جا ڈگی۔ اوہ دیاں بانہواں مچ سہاگ رنگیاں چوڑیاں مٹ
 گیاں۔ اوہ دے پتے کپڑے مٹی نال لہڑ گئے۔ اوہ منہ

صوفی تقسیم

باداں تے فریاداں

تازہ رکھن باداں

ایہہ فریاداں

جے نہ غم دے شعلے بھڑکن

جے نہ دکھ دیاں ٹھیکیاں رڈکن

چپ ہوون فریاداں

جھجھ جاوون کسبھ یاداں

گھپ منہیرے بدللاں دے وچ

جے نہ بجلیاں کرطکن

جے سنسان ہواواں اندر

تیز طوفان نہ کھڑکن

جے دھرتی وانگ نہ ڈولے

جے اسمان نہ دھڑکن

خندرسی دے دل لین ابا سبیاں

جھوکاں کھاوون راتاں

دوچوں کچھ زبونی۔ ٹھیکیاں ہونیاں چوڑیاں مے کھڑے کٹے
 کر کے دوپٹے دی اک کتھی نال بنوئے مے تے پیر پار
 پانی دا گھڑا بھر کے چلی گئی۔

اج پاکستان بن توں پنج دوسے مگروں جی جی پری
 تیار داری ئی آئی ہوئی سی۔ اوہ میری کتھی مے سائے بیٹھی
 ہوئی سی۔ اوہ دے چہرے تے دکھاں بھری زندگی مے
 گہرے خاکے دس دے سن۔ چہرے دا سخن خزان ریزہ
 پتھارا، وانگوں نردوسی میں ہولی جیسے پھیا۔

”جی جی توں کدوں آئی سیں۔“

جی جی دیاں اکھاں مچ شجی تائے چکن نگ پنے
 رنجواں بھری راج وچ کہن لگی۔ ”ہن تھانوں تیر آون
 نال کیر مطلب۔ میں مراں یا جیواں، تھانوں کیر“

”جی جی! ہن توں راج نہ آکھ۔ اوں ویلے میں بڑا
 ”ہن میں سب کچھ دون دسار بیٹھی اک حانیف ایہہ
 کہندیاں ای جی جی مے ہجو راج وانگ نگ پنے ہویں سنسان
 رات زوں آسمان مے تکے ٹٹھے مے ہوندے ہیں۔“

میں پیر آوند میرے بچے مچ آکھیا۔
 جی جی کچھ کہندی کہندی رک گئی مے بولے اپنے

وہ پنے مے کرنے ناوں ٹھیکیاں ہونیاں چوڑیاں میرے تھوڑے
 رکھ دتیاں تے جوکا بھر کے آکھیا۔ ایہہ تھانے پار
 ”تمی! (اک منڈا دھڑ دا بری جی جی مے تھانوں
 آکھوتا ابا آگیلے۔ جو چھتھی نال اپنے پنہ زوں
 پٹیلے۔ جی جی نے چھتھی چھتھی ہنوں اپنے
 نال پونجیئے، تے حسرت بھری نظراں نال دیکھ
 منڈے زوں مے کے باہر چلی گئی۔“

روح خواباں دے سوچ پیٹی بھٹکے
 من پیا کھاوے تن دے جھٹکے
 ٹاواں ڈول انسان وچارا
 وچ خلا دے لٹکے
 سچے بھتے
 نہ کچھ دستے نہ کچھ لٹھے
 لکھ دالوے سمجھ نہ آوے
 اپنے آپ توں دی کھنچ جاوے
 بھل جاوے سبھ باتاں
 جے ایس جندڑی دے دکھ دریاں
 روگ نہ پاوے جھاتاں
 یاداں جے نہ چو بھال چوٹھن
 دکھ دے زخم ہرے نہ ہموں
 سگ جاوے منس یاداں
 جے سالاں دانور نہ ہونے
 فریاداں دانشور نہ ہونے
 سو جاوے سبھ یاداں
 ایہہ فریاداں

تازہ رکھن یاداں

استاد دا من

غزل

آیاں میں بہاراں پھلاں مہکنا، میٹیاں کلیاں نوں مسکرانا آگیا اے
 ہنیاں پھلاں دے نال بھر پور نہیں بلبلان نوں چپکے تے گیت گانا آگیا اے
 ہن ہنیریاں راتاں دے سینے چاک نہیں ٹٹاوندے دیوایاں نوں جگنا آگیا اے
 آج نویں سوچ نے کرناں سٹیاں فٹے فٹے نول اٹھکتے چکنا آگیا اے
 چڑھ گئی اے سبھ نول مستی جیون دی لہر دے ہتھاں نوں جام اٹھانا آگیا اے
 آگیا اے سہمیاں اکھاں دے وچ سرور زندگی دے نال ساوے لکھ ملانا آگیا اے
 کھلیاں باہواں کلاوے لین نوں ملنا ملانا آگیا اے سینے لگانا آگیا اے
 ہندی والے ہتھ اکھاں دے ہنچ پونچھ دے آخر سن نول عشقاں دے کم آگیا اے

قیوم نظر

پچھتاوا

جہنیں اٹھو والے نال گھدے آٹے دی روٹی کدی کھادی نہیں
جہیدا ڈرنال اک اک پل خواجہ خضر دی عمر نالوں تماں ہو یا نہیں
اوپنے مینوں کدی لہجاتے پچھتا نہیں

رہا پہلوں تے توں مینوں خورے کیہ کچھ دیناں ایں
ہتھھاں، کتاں، اکھاں مے میں واری واری جاناں آں
ڈاہڑے مزے لیناں آں۔

گوڈے گوڈے تک اوہرے وچ پھس جاناں آں
خورے پھیر توں ہولی ہولی کتھے لک جاناں ایں؟
نظر ای شیناں ایں

پھیر میں کیہ دساں کیہڑے کیہڑے کماں وچ
میں رچھ جاناں آں۔

ڈاہڑے مزے لیناں آں
تور پیر ویلے خورے میں کیوں روناں آں۔
ڈر ڈر کے اپنے کولوں دی لک دا جاناں آں
رہا پھیر مینوں لہجاتے پچھتا ناں آں۔

دیوندر ستیا رتی

کافی ماؤس

بجرے داہے کھیتاں دیاں ہواڑاں وانگ

ایہہ کافی کتھی من ڈوبو!

ایہہ کافی کتھی من بھارو!

آجھرے آجھرے سینے۔

ڈھلکے، ڈھلکے جھڑے۔

فرش چم دیاں چنیاں!

پکتے ہیٹھ تبا کوری بو

اڈوے پھرے دھوئیں۔

اٹھدا ڈگدا شور۔

منڈا اک اک کڑیاں تن تن

کڑی اگلی منڈے تن تن

اڈوے، اڈوے چھین۔

”دھرتی دی ہک لال!“

”بکھاہے بنکال!“

”رتا کوہو سب نال!“

برائے کافی ہوو!

چکن سلائیئر فور!

دی آر نوٹ بیٹ شور!

منیر نیازی

لہو والے ہتھ

جدوں دا اوس دا ویاہ ہو یا اے
 آج اوہ مڑ کے آئی اے
 جیویں کوئی وچھڑی رُوح
 اسمانوں آڑ کے آئی اے
 شاماں ویلے سبھ توں لک کے
 دروازے دل آوندی اے
 لکھ سمجھاؤ پھیر کیہ ہو یا
 پھیر دی روندی جانندی اے
 روندیاں روندیاں پیچھے کچھوں
 رنگلے ہتھ دکھانندی اے

شہزاد احمد

بدن والی رت

آج رُکھ دے ننگے تے ٹھنڈے پنڈے اُتوں
 آخری پتہ چھڑیا۔
 _____ دل ڈریا
 آج دی بلدے بچھدے تاریاں وچوں
 اک تارا۔
 اسماناں تے لیکان وو ہندا
 گھپ ہنیرے دل جنگل وچ
 ڈٹے ڈٹے ہو یا۔
 _____ دل کنیا۔
 آج وی چپ دے دریاواں وچ۔
 مٹھیاں واجاں دی کشتی ڈبی
 گھن گھیری نول اک لہرا آیا
 _____ دل گھرایا
 پیر ایہہ رُکھ، ایہہ تارے
 ایہہ واجاں دا شور،
 پتہ نہیں کئی داری اکھاں توں اوہلے ہو یا،
 کئی داری ایہہ سورج ڈبیا، چڑھیا،
 _____ دل ہتیا،

سلیم کاشغر

غزل

کنبیاں خوشیاں ہو کے بنیاں کتنے طے رفتے
 تال کدھرے امی بچیاں تیرے دل سے نڑے ہوئے
 پھٹلائی سو گندھی توں این میں ہاں وگدی وا
 جگ نول خوشبو واں نال دھیمے توں میں ل کے دوئے
 وگدا پاتی اڈوا پنھی دونوں پرت نہ آون
 سخن پروہتا دو گھڑباں دا اوڑک جھونے سوئے
 دوروں چل کے آئی این خوسے دو کوئل تے بہر جا
 متھے پر سینہ پیا چکے جیوں لسی دے چوئے
 سورج دی گرمی جھو باندی کیاں جسے چل واکر
 صبح سویرے تکھڑے نکھڑے نال اوس منہ دھوئے
 سنگھ سنگھ ٹرے ہوئے سارے کتے گل دج پائے
 دل دی پھلواری چوں چن چن سدھراں مار پر دے
 بدو بدی سے نیوں نہیں لگدے! پیار سلیم اوتے
 دل نول کیہ بنی این اوہدا رستہ مل کھلوئے

اینس ناگی

دہیت

آج وی ایناں سٹرکاں اُتے ،
 ایناں ہوٹلاں اندر ،
 اکھڑے سا نہ نول اک پل چین نہ آوے ،
 اپنے توں وی بچدا ، لوکاں توں نس دا ،
 ہوٹل والا بولا کھوے ،
 چار چو پھیرے مچدے رنگاں اُتے ،
 کھیندا دھواں ، رُلدا لاسا ،
 ہر اون والے توں ،
 ننگھے دن دا جھوٹھا سچا حال سنکے ،
 آل دوال دیاں میزاں اُتے ، کرسیاں ہٹھاں ۔
 سگرٹ سے دھندے ٹوٹے ، کاغذ سے پڑے
 تے لے بسے !
 پروہلا اوتھے " کوئی گلاں ، ہٹھول چیکے
 اجباراں پچھوں بولے
 دور کتے ڈب سے شہرے کیسر وچوں ،
 اک رنگلی اکھ
 سسر کر دے بلم وانگوں اٹھ دی ۔
 ہوٹل دے شیشے تے چپ چاپ تریڑاں پاوے ،
 ہوٹل دابو ہاکھلے ،
 تے اک پرچھا نواں ، مانگ نیقراں ،
 ہنھیرے سے دج ہنھیرا بن جاوے

پیر فضل گجراتی

غزل

برہوں و پرتجاں پندیاے آسائتاں توں آراں توں
 کڈیاں تے ٹرنا پندیاے گلبدناں توں گلگھماں توں
 شیخاں نے جنجو پہن لئے سلطاناں کپڑے زنبیل لئی
 وگے ہوئے غمزے میناں مے و تھ جانڈے ننگاں ناں توں
 اوسے نے پنیاں گل مہیے زلفاں دیاں لاواں کھیاں نہیں
 ایہہ گرخ تیرے دی تختی تے جس کا تب بکھیا لاواں توں
 ہن بعد غلامی تیری مے کہہ ہور عنلا ماں لینا ایس
 سے ایہو صلہ عنلامی دا پا حلقے نویں عنلا ماں توں
 کیوں تکھیاں شوخ نگا ہواں توں سرے دیاں چٹاں دینا ایس
 تیراں نے بوھل ہو جانا ایس تیراں تے چاہڑ نہ شاماں توں
 ساقی دی محفل وچ راتیں کچھ سانویاں چڑیاں آیاں نہیں
 جاماں نے توہ بھن چھڈی بھن چھڈیا توہ جاماں توں
 میں راز محبت اوہدی دا دل اپنے وچ چھپا یا کسی ،
 آج شوخ پنے وچ ہنجوال نے دس دنا خاصاں ماں توں
 میں اپنی دستی وچ انج ای دن سارا فضل گزار دیاں
 جس طرح مسافر ہونڈے نہیں کچھ اکھڑے پکھڑے شاماں توں

حکیم ناصر

غزل

میرے نال نہیں چہڑے میرے دل دے جھگڑے چہڑے
 اپنے دل دے جانی باہجوں دو حبا کون نیرے
 ساری عمر ایہہ ٹردیاں بیٹی واہ قسمت دے گیرے
 اونے دور ٹکانے ہوئے جنتاں ہو یا نیرے
 شالا جیوندے رہن ہمیشہ دکھ وچھوڑے والے
 ساری دنیا مے سکھ مے کے میں ایہہ دکھ میرے
 کئی واری تے ایہہ وی ہو یا میں جدو تہن لگا ،
 ہسراں بچھ کے چھو بنیاں چھلاں بنیاں نیرے
 رنج توں اپنے ہونڈے اڑیئے! اوسدی رہوے حویلی ،
 ہور وی اپنے پنے کرے ہور وی نیویں ویرے
 دل ہے ڈاڈا سول اسڈا سول لوکا چنڈا!
 اوہ شیشے مڑ پھیر نہ جڑے جہڑے جان تریڑے ،
 ویرے مے وچ نہیں دچھلے کہہ رہیا ایں کلیا جیوا!
 وسدا رسدا کون آوندالے اُجھڑیاں مے ویرے
 ہیرتے رانجھسا اک بک ہو گئے دل مے تخت ہڑکے
 ماپے ، تاضی ، سارے راضی کیہ کیہ دیکھ کھڑے
 دد جنداں جے مل جاؤن تے مڑنہ وچھڑن ناصر
 بجاویں ساری دنیا مے رل کے پاؤن کھیرے

سید علی شاہ ملتان

غزل

ملتان رُوی

میں اس خاکِ سیرہ کوں جلوہ گاہِ طور کر ڈیسیاں
فلک کوں سر نوا دن لا افتخاں مجبور کر ڈیسیاں
مگر محکم بدھی ہم تانجو پہنچاں اپنی منزل تے
جیہڑی مشکل وی آسم ر دیو پرچ او دور کر ڈیسیاں
فلک جیں ہے مگر محکم بدھی ساٹے مٹاؤن تے
اوندے تارے سجھے کھس کے اول کوں بے نور کر ڈیسیاں
بنا کے ہم خیال اپنا یہود و گبر و ترسا کوں
دیارِ یار کوں سجدیں کنوں معمور کر ڈیسیاں
ڈکھا ڈے اپنی صورت ورنہ ہر طفلِ دبستاں کوں
انا الحق گو بنا ڈیسیاں مٹھل منصور کر ڈیسیاں
علیاء! اج کنوں ایہ عہد کیتیم علم و دانش و پرچ
وطن اپنے کوں پرچ آفاق دے مشہور کر ڈیسیاں

توجہ سے

غلام یعقوب انور

داڑھی

(رالف والڈ و ایرسن دی نظم DAYS دا ترجمہ)
گھگل گئی، پھپھے گئی، وقت دی دھی دھیانی
کنیں جھپے، مونہوں گونگی، جوگن کائی نمائی
اک دن تاج تے اک دن ڈھینگر ہتھیں لے آئے
لمی واٹ تے بنجھ قطاراں رڑھدی کھڑھی جاوے
مکھر چپے، تخت تارے، تختے ون سوئی
جس دی جیہڑی خواہش ہووے لے آئے بھنی
اپنے باغ دے وچوں، جس دا اڈیا رنگ جوں طوطا
جلوے اوہدے والے دیکھاں میں چپ چاپ کھلوتا
سوہنے اس نطاسے والیاں واواں ایسیاں جھلیاں
فجر دیاں سجھ طلب مراداں مینوں اوویں بھلیاں
پر ت جال ڈٹھا، روشن ہويا، دینہ پیا نسا جاوے
اک دو لوٹی، اک دو میوہ، پھر طیا، اچھڑ واپے
جا، بے وقت معلم ہويا، چپ چپیتی، لتھا
سرتے پٹی بدھی ہوئی سرتیا ہويا منتھا

دل دریا

کم کرن والے :-

- بابا _____ جمیل دا پیر
- منصور _____ خالدہ دا گھر والا
- خالدہ _____ منصور دی سوانی
- جمیل _____ بابے دا پتر
- نورا _____ بابے دا نوکر
- تے ہور _____ ڈاکٹر

دھکڑتے مینہ بڑے زور دا لگا ہویا لے۔ کدے
 کدے بدل دی زور نال گرجدا لے۔ چکڑ دھج
 دو آدیاں شے پیراں دی واج فیڈران گھنڈی لے۔
 منصور :- خالدہ !
 خالدہ (ماڑی چھی واج دھج) جی
 منصور - ویکھ تیرے کپڑے نال سارے ہی مینہ
 نال بھج گئے۔ توں میرا کوٹ اتے کیوں
 نہیں کر لیندی۔
 خالدہ - (اوسے واج دھج) پالا بہت زیادہ اے۔
 تھی اتے کیتی رکھو۔
 منصور - نہیں خالدہ ! توں بیمار ایں۔ توں کوٹ

لے۔ نہیں تان کچھ مہر صحبت بن جائے گا
 خالدہ :- تھی میری چنتا نہ کرو، منصور جی۔
 منصور - ہچھا پیرا۔ میں تیزوں چک لاس۔ ایں
 طراں کوٹ ساڑوں دو مہاں توں مینہ توں کپا لگا
 خالدہ - (لہجے وچ چڑچڑاہٹ - پر اوسے واج دھج)
 تھی تھی چلو۔ میں ایں طراں ٹھیک آن۔
 منصور :- (باہر کے) تیراں منداں نے تیری (پیراں)
 کدوئی لے۔ پر مینوں ایہہ دس۔ ایں شج
 کیہ حرج لے۔
 خالدہ (چپ رہندی لے)
 (کچھ دھج توں گروں)

منصور - (خوشی نال) خالدہ ! آوہ دیکھ۔ کسی
 بوہے دی وتھاں مچوں کوئل دی لے۔
 خالدہ - (بڑے دھکے ہیمے دھج) ہاں۔ پر ادھتے
 دوراڑی لے۔
 منصور :- نہیں خالدہ - ڈور تان نہیں۔ توں
 میرے کوڑے تے ہتھ رکھ لے۔ آ
 میں تیزوں مہاڑا دے دواں۔
 (تھوڑی چھی دھج) جس شج پیراں دی بڑک آندی
 رہندی لے)
 منصور - (گجرائی ہوئی واج دھج) خالدہ ! - خالدہ !!
 ذرا بہت کر۔ اوہ سامنے بڑا لے۔ خالدہ
 بس تھوڑی چھی دلیری کر۔ دل توں تھوڑا
 نکر۔ بس اسی اڑ گئے آن۔
 (مینہ اوسے طراں بسدا لے۔ بدل ہی گرجدا
 لے۔ کدے دی گڈی کھڑکاٹنے دی واج)
 اندر دی واج :- کون ایں جنیاں ؟
 منصور :- بھرا جی۔ ذرا چھیتی نال برہتے کھڑ
 (گڈی کھٹنے دی واج)
 (اندر دی واج) آو جی۔ کس دا چھینلے۔
 منصور - بابا جی۔ اسی مسافر آں۔ تھانہ گھر
 چانن دیکھ کے مینہ توں بچن لئی آگئے آن
 بابا :- پھیر اندر لنگھ آو۔ آہ ! تھانہ تے تان
 کپڑاں دھج دی پانی پیا چوندا لے۔
 منصور :- ہاں بابا۔ باہر مینہ بڑے زور دا
 لے۔ پر جھکڑنے انجھری ہی کرتا اے۔

بابا - اس توں کیہ ہویا اے۔ ایہہ تیرے
 نال انج کیوں چھی ہوئی لے۔
 منصور - ایہہ میری دھٹی لے۔ راہ وچ ایہنوں
 بچار ہو گیا۔ یہ مین ایہنوں کوئی سدا بڑہ
 ای نہیں جی۔
 بابا :- ایہناں دا پنڈا تلیں چو کھا تیا ہویا اے۔
 میرے کول زمانہ کپڑے تے نہیں۔ پر
 ہن وقت پیاون لئی ایں توں میرا جڈا ای
 پرا دیو۔ (زور نال) کدے - کدے !
 او زورے - !!
 نورا :- (دو بچے کمرے وچوں) جی۔ آیا میاں جی
 بابا - دیکھ، میرے دو جوڑے چنگے جھبے اک
 صاحب واسطے تے اک لیا لئی لے آ۔
 نورا :- (دو بچے کمرے وچوں) جگ لگا جی۔
 بابا :- ایہناں توں ایس سلنے وان منجی تے چھیتی
 نال لٹا دیو۔
 راس دیلے اک دو داری خالدہ دی ہوں۔ ہن
 کرن دی واج آندی لے)
 نورا :- لٹو جی کپڑے۔
 بابا :- توں پتر ایہناں توں آکھ پئی کپڑے پالون۔
 کدے ! توں چھیتی نال دھو گرم کر لیا۔
 کیہ کیتا جاوے۔ ایں اجار نقاں تے کوئی
 چیز دیلے نال بلدی نہیں۔
 منصور :- بابا جی ! ایہہ نہ کہو۔ جے کر تھانہ
 مکان ایتھے نہ ہوتا۔ اللہ جلنے ساڈی کیہ

حالت ہندی۔

با یا بے (با بھر کے) ہاں ایہہ وی ٹھیک لے —
 بی بی نے کپڑے بدل لئے یاں نہیں — ؟
 اوہناں ہی بستر وی تیار لے۔

منصور: خالہ! چھیتی کرنا۔

خالہ: (ماڑی چھٹی وچ وچ) میں کپڑے تان
 بدل لئے نہیں۔ پر میرے کووں اٹھیا نہیں
 جاندا۔

منصور: کھلو — میں آندا آں۔
 (وقف)

منصور: اس لیچ نال پالاستے نہیں گداہ
 خالہ: (دبھی کمزور وچ وچ) نہیں۔ ٹھیک لے
 نورا: میں تے دودھ وچ مٹھا وی پالاندا لے۔
 با یا: چنگا کیتا ای — ہن توں سوں جا —
 جے کدی تیری لور ہوئی — تینوں چنگا لوان گے
 منصور: بابا جی — تہاڈا احسان اسی ساری
 عمر نہیں کھل سکدے — تہاں سادی نظر
 بہتی تکلیف کیتی لے۔

با یا: کوئی گل نہیں پتر — ایہہ میرا فرض سی —
 دودھ ٹھنڈا پیا ہوندا لے — بی بی توں پلا لے۔
 منصور: خالہ — ذرا اکھاں تے کھل —
 لے دودھ پی لے — ٹھہر میں تینوں سہارا
 دیندا آں۔

خالہ: (رکھ کے) میزوں نہ ہلاؤ — میزوں نہ
 ہلاؤ۔

منصور: لے دودھ تے پی لے پھیر مزے نال کھاؤ۔
 خالہ: بیڑوں نہ اٹھاؤ — میرے بیٹے وچ پیڑ
 ہندی لے۔

منصور: چل لیٹ کے ای پی لے۔

(دودھ پینے دی حاج آوندی لے)

منصور: بس توں ہن سو جا — بابا جی!
 ذرا انگلیٹھی تے نیرے گردیو۔

رہا ہر بدل لے گرجتے تے مینہ دی حاج آوندی آ
 با یا: میزوں نہ گدا لے — کتے بی بی دی ایہہ
 پیڑاں نمونہ دی نشانی نہ ہوں،

منصور: اللہ خبر کرے بابا — ایتھے ڈاکٹر وی
 نیرے تریرے نہیں لھنا۔

با یا: ہاں پتر — اس اجاڑ قات تے کچھ دی نہیں
 (کچھ ڈھل بعد خالہ دی ہوں ہوں کرن دی
 حاج آوندی لے)

با یا: توں گھبرا یا مویا کیوں ایں — اللہ خبر کرے۔
 فخر تیک میری دھی بالکل بنگی بھلی جو جاسی۔
 تو چنتا نکہ بالکل ذکر۔

منصور: (با بھر کے) بابا! کہے کہے میں سوچا
 آں — اگر ایہہ جیہی میری زندگی لے —
 میزوں رب اس پاپ بھری دنیا توں چک
 کیوں نہیں لیندا۔

با یا: (چھیتی نال) ناں پتر — ایہہ گل ترے
 جے جو ان سٹہ نال نہیں ڈھکدی — بیش وچ
 رہنا ساری دنیا جان دی لے دکھاں وچ

دیہاڑے گزارن لئی دی مہمت دسی لوڑا لے
 دکھاں پچھوں سکھ دا ہونا یقینی لے — توں
 اک توں دور کیوں بیٹھا ایں — نیرے ہوجا۔
 (میںہہ کچھ ہوسے ہوجاندا لے)

منصور: (اوسے لہجہ وچ) بابا — میزوں رنج

گدا لے — جیویں اج دی لات بہتی بھاری
 لے — فخر تے ہوسے گی پُر میرا دل ڈر دا
 لے — راہ نے ہنیرے توں میزوں ڈر
 نہیں گیا — پُر ایں کرے لے ہنیرے
 وچ میزوں موت لے ساہ لین دی راج سنا
 دیندی لے۔

با یا: پتر ایہہ گلاں نہ کر — میرا دل ایہی عمر
 توں نہیں گھرایا، پر تیریاں ایہناں گلاں
 توں میرا کلیہ وی کین لگ پیا لے۔

منصور: تہاڑوں نہیں پتہ بابا — اپنی زندگی
 بناؤن لئی میں کہہ کیہ نہیں سوچیا — پر میزوں
 ہمیشہ اس دا الٹ ای لیا۔

با یا: ایہہ کہے دی نہ سوچیا کر — ایہناں
 خیال وچ ڈین دا کوئی فائدہ نہیں — ویکھ
 میرے توں تینوں دکھاں نے گھٹ ای گھیریا
 ہوسے گا — ایس عمر وچ جس دا کوئی سہارا
 نہ ہوسے — اوس دی توں آپے ای دس
 کہہ حالت ہوسے گی — میری پڑھی پڑھیاں
 توں آج سچاں دالا دی کوئی نہیں — کوئی نہیں
 میرا پتر — کوئی دھی نہیں — پر چھڈ

ایہناں گلاں نوں — ایہہ گلاں جیون لے
 نال لگیاں ہویاں نہیں — توں ایس عمرے ایہہ
 کچھ سوچ کے اپنے آپ نوں روگ نہ لا —
 میزوں ایہہ دس — تھی اچھے پالے وچ کھر!

منصور: بابا — ایہہ اک بہتی لمبی گل لے —

جس نوں چھپڑ کے میرے توں توں وچ ٹیساں
 اٹھن لگ پین گیاں — ایہہ اوہ قصہ لے
 جس نے شہزاد ہون نال میرے جیون وچ
 منہیرا ہو گیا لے — بابا میرا سبھ کچھ منہیرا
 کھس گیا لے!

با یا: صبر نال کم لے پتر — ایہہ دنیا دی

ریت لے — کہے چنگے تے کہے مندے
 دیہاڑے۔

منصور: (اچی وچ وچ) خالہ — خالہ!

چنگا مویا جے توں سوں گئی ایں — نہیں تاں
 ایس گل نوں سس کے تینوں وی دکھ ہوندا۔

با یا: ایس طراں نہ آکھ — اوہ وچاری تے آپ ایس
 ویلے دکھ وچ لے۔

منصور: ہاں — ہاں بابا — اوس دے دکھ میرے
 دکھ نہیں — وچاری میرا کتاں خیال رکھدی لے۔

ویاہ توں پہلاں میرے دیہاڑے بڑے سوکے
 ٹنگھے سن — پُر میری ماں توں میرا غرض ہونا
 دیکھیا نہ گیا — اوس نے میرے ویاہ دا غرض
 پورا کر کے شکر دا ساہ لیا — اوس ہی زندگی
 شاید میرے ویاہ نوں تک رہی سی —

کچھ دیہاڑے گروں، اک دیہاڑے چوڑے
 چاپ سانوں بلاوندیاں ہو یاں ایس جیوں
 راہ دوج چھڑکے آپ پتہ نہیں کدھر چلی گئی۔
 میں تے خالہ گھر دوج رہ گئے۔ خالہ
 ایہہ خالہ ہی نہیں۔ اک پرتہ دیوی لے۔
 جس دیہاڑے توں میرے گھر آئی لے۔ میں
 آج تک اس دی زبان توں اچی گل نہیں سنی۔
 رباہر مینہ بند ہو گیا۔ جھکڑ دی شدت
 دوج کی آگئی۔ خالہ نے اچی تے ملی جیہی
 "ہوں" کہیتی۔

یا بابا:- اس دچاری توں بہتی تکلیف لے۔ میں
 فیرے توں گھل کے ڈاکٹر توں بلا لیندا آں
 منصور:- بابا۔ باہر پالا بہت زیادہ اے۔
 اوں دچارے توں کچھ ہور دچارے۔ نالے
 شہر دا پیٹھا وی چوکھالے۔

یا بابا:- شہر تے دور نہیں۔ نیرے اسی لے۔
 بھٹ بھٹ کچھ کے ڈاکٹر توں بلا لیا سی (اچی
 واج دوج) فیرے۔ فوریہ۔ کم نعت
 جاں وی سوندا لے، انیم کھلے۔ اورے۔
 فوراً۔ دریند دوج طبعی ہوئی واج دوج آیا جی۔
 یا بابا:- گل گل۔ جاگھڑے تے چستی نال تے
 کے ڈاکٹر توں جس طراں دی ہر دے نال
 لے آ۔
 فوراً۔ بھجھ جی۔
 بابا:- پتہ نہیں۔ ایس تھاں تے اس دیلے

کوئی ڈاکٹر آون لئی تیار ہوندا لے یاں نہیں۔
 منصور:- ہاں کہہ سکدے آں۔ دکھیو!!
 بابا:- ڈاکٹر تے آون تاہیں ادھ گل چلن دیو۔
 منصور:- چھڈو بابا۔ بس تسی ایہو ہی سمجھ لو۔
 جیوں دیہاڑے چنگے مندے پورے ہو
 لہے نہیں۔

بابا:- نہیں پتر۔ تیریاں گلاں توں مینوں ایہو
 معلوم ہوندا اے۔ جیوں توں میری زندگی دا
 قصہ سنا رہیا ایں۔

(بیک گراڈ دوج گھوڑے دی ماپ نیڈ
 آوٹ ہوندی لے)

منصور:- ماں تے جاون تے غم دا مادا خالہ
 بن گئی۔ جس دیہاڑے میرا دیہاڑہ جویا۔
 ماں کتنی خوش سی۔ ادھ کتنی خوش سی۔
 دکٹ)

دو دو لوگ تے کڑیاں کوئی ویہ دا گیت گویاں
 ہورے ہورے گیت بیک گراڈ دوج چلا جاندا
 اے)

ماں:- پتر توں ایٹھے چپ کر کے کیوں بیٹھا ہویا
 ایں۔

منصور:- نہیں ماں۔ کچھ وی تے نہیں۔
 ماں:- (بھڑائی ہوئی واج دوج) اڑی تے توں دیہا
 توں پہلاں ہی کر رہیا سیس۔ ہن وی
 ایہو گدا لے، توں خوش نہیں،
 منصور:- (چھتی نال) نہیں ماں۔ دو دا تھکا پتر

ہویا ساں۔ ایس لئی ذرا آرام کر رہیا آں۔
 ماں:- (دخوش ہو کے) میں سمجھی۔ توں۔
 منصور:- (گل گل کے) ماں توں اپنے منصور دے
 بارے ایہہ کیوں سوچدی رہندی ایں۔
 ماں:- بلا اٹھ کے ذرا باہر جا۔ گو اتھناں کڑی
 توں دیکھن لئی آیاں ہویاں نہیں۔
 (پیراں دی چاپ فیڈ آوٹ ہوندی لے)
 دکٹ)

(دو لوگ تے کوئی مایہا کڑیاں گادیاں نہیں۔
 ہورے بھجے واج بیک گراڈ دوج چلی جاندا لے
 (کپڑیاں دی سرسٹ پیرا ہوندی لے)
 منصور:- خالہ۔ آج رات توں پہلاں اسان
 اک دو بجے توں ویکھیا تک نہیں سی۔ آج
 رات ایہو جے انسان جیہناں توں کدے
 ایہہ خیال وی نہیں ہو سکدا سی۔ پئی ایں
 زندگی دوج اک دو بجے نال گلاں وی کر گج
 آج رات ادھ۔ آسنے سامنے بیٹھے ہوئے
 نہیں قسمت نے تہاؤں آج رات اک اجنبی
 کول بیٹھا آج توں پہلاں تہاڈا کچھ وی نہیں
 گدا سی اوہدے حوالے کردتا لے۔ ویہا
 دی ایہہ رات ہر وہی تے آوندی اے۔
 کیوں ٹیک لے نا۔

خالہ:- (چپ رہندی لے)
 منصور:- ایہہ میں جاندا آں۔ تسی شرم پاروں
 اک غیر مرد نال نہیں بولدے او۔ پتر

آج توں اسان دو اک نے اک دو بجے موڑے
 نال موڑھا ملا کے جیوں تے میں راہ تے
 ٹرنا ایں۔ ایہہ تہاڈی اکھاں دوج
 اتھو۔ میں جان آں۔ ایہہ اتھو۔
 مایہ، بھین بھراواں، سہیلیاں تے رشتہ
 داراں دے دچھڑن تے نہیں۔ تسی گھراؤ
 نہ۔ تہاؤں کسی گل دا غم نہیں ہونا چاہیدا۔
 ایہہ تہاڈا اپنا گھرا لے۔ جد تہاڈا
 دل ہسٹرے۔ تسی اپنے مایاں کول دی
 کھلی طراں جا سکدے او۔ میں اینیاں
 گلاں کتیاں۔ خالہ جی۔ تسی وی
 کچھ تے بولو۔

(خالہ منہ توں کچھ نہیں بولدی۔ پتر سکبان مارن
 لگ پندی لے)

منصور (عاجزی نال) جے میری گلاں توں تہاڈا
 دل دکھیا ہر دے۔ اوس وی میں معافی منگدا
 آں۔ نہ روو خالہ جی ایہہ تہاڈا اپنا
 گھر لے۔ اس دی رونق لئی میری ماں
 نے تہاؤں لے آندا اے۔ اس وادی ٹل
 گلے رہ رہ کے تنگ پے گیا سی۔
 خالہ جی۔ کچھ تے بولو۔ خالہ:- !!
 خالہ:- جی۔
 دکٹ)

منصور:- (لمی جیہی لاہر کے) بابا جی۔ ایں
 عورت توں میں بہت گھٹ ہمدیاں ویکھیا۔

ایں میری بڑی خدمت کہتی ہے — ایہوں
میرے تون کئی شکایتیاں ہون گیوں — پر
موتہ تون کدی وی نہیں پوی — ویاہ تون
پچھوں اک دیہاڑے !!
(کٹ)

(بدل کر دیا ہے)

منصور: — ماں — خالہ کتھے — اوس نون
میں سارے پاسے لوڑ بیٹھا آں —
ماں: — اوہ ہن تے ایتھے سی — یا ہر باغیچے وچ
نہ ہر دے — اونٹھے دیکھیا ای —
منصور: — نہیں ہاں — اتھاں وی دیکھلا آں —
(بدل ہور زور نال گرجا اے)
منصور: — خالہ — تسی ایتھے کیوں بیٹھے او —
دیکھدے نہیں — اسمان دی کہ حالت
اے — چلو اندر چلو — موسم بڑا ای
خراب اے —

خالہ: — نہیں منصور جی — میں ایتھے ٹھیک
آں — اج ایتھے بیٹھن دبو —

منصور: — نہیں خالہ — اک تے تہاڑی سخت وی
بڑی خراب اے — دو جا ٹھنڈ وچ آ بیٹھے
او — ٹرو اندر چلتے —

(کٹ)

منصور: — ایہدے پچھوں بابا — کئی واری میں
اوس نون بدل و سدیاں باغیچے وچ بیٹھا
اٹھا کے آیا — میزوں اج تائیں ہیں

گل دی سمجھ نہ آئی — جدا سمانے بدل دیکھے،
اودھی حالت بڑی اولی ہوگی — بدل دیکھے
کے میں وی سارے کم کاج چھڈ کے ایچھا
اودھا خیال رکھن لگ پیا —
(کٹ)

منصور: — خالہ — تسی میزوں ایہہ دسو —
تہاڑوں کیہ ہو جاندا اے —

خالہ: — کدوں!

منصور: — جد کدی اسمان تے کالے بدل آتے —
اوس ویلے تسی بڑے بے چین ہو جاندا اے —

خالہ: — نہیں — میزوں تے کچھ نہیں ہوندا —
منصور: — تسی میرے تون کچھ چھپا ہے او — تسی

میزوں ایں قابل وی نہیں سمجھدے — پئی
میں وی تہاڑیاں گلان سماناں — جیڑی تہاڑی

دل وچ و سدیاں نہیں — تہاڑوں میں پتے
دیہاڑے کیسا سی — تہاڑے دکھیرے

دکھ ہون گے — پر اج معلوم ایہہ ہویا —
تسی میزوں چرگا نہیں جان مے — میرے تون

نفرت کر مے او —
خالہ: (دیج کے) خُدا دے واسطے بس کر —

میرے دل وچ جد ایہہ خیال آوے — اوی
تون پتے خدا میرا جنازہ اٹھا دے —

تسی چٹاں خیال رکھدے او — میں کس طرح
تہاڑوں دساں پئی میں ایں قابل نہیں —

منصور: — تسی میزوں کیوں نہیں دسدے ؟

خالہ: — کیہ دساں — بدل دیکھو کے میزوں اپنا
ہوش کیوں نہیں رہندا — اللہ جانے ایہہ
کیوں ہو جاندا اے — ایں ویلے میرا ایہو جی
کر دا اے — میں میں کسے جھنگل اجاڑ
بیابان تھاں تے نکل جاواں — بد لبیاں
ہوئے ہوئے ہسٹھاں ایہہ کے میزوں وی
اپنے دچ گم کر لین — تے میں وی بدل
بن کے ایسے اتھرو دگاواں — پئی ایہہ
دھرتی ساری پانی پانی ہو جاوے —

منصور: — ایہہ خیال تہاڑوں کیوں آوندا اے —
خالہ: — تہہ نہیں کیوں — پر تسی کوئی چپتا نہ
کر —

منصور: — بچھا —!
(کٹ)

منصور: — ایہدی بیماری دا میزوں کچھ نہ تہہ لگیا —
ایہوں کیہ ہویا اے —

بابا: — کسے ڈاکٹر نال گل کرنی سی —

منصور: — ہاں بابا — پر ڈاکٹر اں میزوں کوئی وی
تسلی بخش جواب نہیں دتا — اک ڈاکٹر نے

آکھیا — ایہدی زندگی مے کسے مرقے
نال بدلاں دا تعلق اے — میں سوچیا —

پر کچھ میرے پتے نہ پیا — اج شام
دیلے وی ایہدی ایہو حالت ہوئی — گھر
تون چپ کر کے باہر تر پئی — میں ایہوں

جوکے دور تون آ پوڑیا — جد گھر مرقے دا

آکھیا — تے رو پئی — میں سوچیا تہہ تنک
کے کہوے گی — چو گھر مرقے چلیے — پر
جد دھیر دور نکل آئے تے مینہ ورہ پیا —
ایں اجاڑ تھاں وچ نہ اگے جوگے نہ پچھے
جوگے — آخر تہاڑی ہر بانی نال ساڑوں
سر نکا دے دی تھاں مل گئی — تے ہن ...
(خالہ بے ہوشی وچ کھنگلی تے لائے لائے
کرن لگ پئی) —

بابا: — ساڑی گلان تون اس دی اکھ کھل جاوے گی —
تاے تسی وی ٹھنڈ وچ ٹھہرے او —

اوس بسترو وچ وڑ جاؤ — میں وی جاندا آں —
منصور: — کتھے یا با جی —!

بابا: — دو جے مکرے وچ — جس ویلے لوڑ
پوے — میزوں وچ مار لینا —

رپیراں دی بڑک فیڈ آوٹ ہوندی لے — دروازہ
ہولی جھے بھڑدا اے —
(کٹ)

بابا: — (ہولی ہولی اپنے نال) جھیل پتر میرے
بچے (راج بھر آوندی لے) میرے کدوں تون

رُس کے تہہ نہیں کتھے گم ہو گیا ایں —
آ میرے بچے — آ — اپنے بڈھے پتر

دا اک واری آن کے حال دیکھ لے — تیرے
وراگ وچ دیکھ — اوس دا کیہ حال ہویا

لے — پر میری گل تون کتھے سُن دا ایں —
اج خالہ واکن تہری وی مڑھی ہوندی —

خالدہ — جمیل — خالدہ — جمیل !!!
(رکٹ)

جمیل :- (زور نال) آبا جی تو وی — دیکھو چاء
ٹھنڈی پوری لے۔

بابا :- (رور زور تون) کید کران پتر — دنیا دے
کم دھندے وی نال گے ہوئے نہیں۔

جمیل :- (جذببات وچ) تہاؤں میں مہن منجی تے
بٹھا کے سارے کم کاج اپوں کران گما۔
تہاڈی عمر مہن آرام کرن دی اے۔

بابا :- (لاں پتر) — میں چا سہاں — مہن تیرا دیاہ
ہو جاوے — تے ایس گھر دی رونق وودھ
جاوے۔

جمیل :- (آفاس برکے) نہیں آبا جی — میں تے
اے پڑھائی دی ختم کرن لے — پیر میں
کھلے ای تہاڈی خدمت کران گما۔

بابا :- پتر بیٹوں اک تیرے تون ڈوی ساری
شرکایت اے،

جمیل :- (رخصتی نال) کید آبا جی — ؟

بابا :- مہن تون اگے نادوں ہتا چپ نظر آندا میں۔

سوائے ڈاکٹے مے ویلے تون، تون گھر نہیں

ٹکروا — بیٹوں تیرے نال ہزاراں صلاح

مشورے کنے ہوندے نہیں — پرتوں ملدا ای

نہیں — چھیاں ایس لئی تے نہیں ہوندیاں۔

جمیل :- (ہول جھے) چڈگا آبا جی — مہن میں ایس

گل دخیال رکھاں گما۔

بابا :- (دوجی گل) — چہڑے ویلے جھڑا اے
پتہ نہیں تون کتھے ٹر جاندیاں — مینہ بدل دیچ
یا ہر پھرتا ٹرنا ٹھیک نہیں۔

جمیل :- (بے دلی نال) بھجیا جی!
(رکٹ)

د بدل زور نال گرجدا اے — وادیاں سیٹیاں دی
واج آندی اے)

نورا :- (بابا جی) — کہندے نہیں — بادیاں بند کر لو۔
جمیل :- نہیں ساریاں کھلیاں رہن شے۔

نورا :- (سردی لگ جاوے گی) — اوہناں تہاڈے
پھلے لئی آکھیا اے۔

جمیل :- (تنگ پے کے) یار تساں لوکاں ڈانڈا
تنگ کیتا لے — بے بند کرے — میں اٹھ
جانداں۔

(بدل گرجدا لے — وادی سیٹیاں دی واج
ہور زور نال آندی اے۔

بابا :- جمیل — چل پتر اندر چلیے۔

جمیل :- نہیں آبا جی — بیٹوں آج نہ چھڑو۔
آج میں بیکر کرن لئی دور جاواں گما۔

بابا :- پتر بالا ہتکے — چھڈ، چل انگیٹھی کول
چل بہہ۔

جمیل :- (آبا جی بیٹوں تنگ کر و) — میرا جتا آج
ہتا گرم لے — میں ایہوں ٹھنڈا کرنا چاہندا

آں۔

بابا :- (دیکھو) — مینہ درسن دی لگ پیاکے۔

ٹر مہن مڑ چلیے۔
(رکٹ)

(جمیل مے ہوں ہوں کرن دی دلچ آندی)
بابا :- (ڈاکٹر جی) — منڈے دی کید حالت لے۔
ڈاکٹر — ڈاکٹر — کچھ تے منہ تون بول۔
تون چپ کیوں لے۔

ڈاکٹر: (سہ ہول جھے) بزرگ — میں تہاؤں کید سوں
میں ککشنش تے بڑی کیتی لے — پیر دیوے
وچ تیل ای مل گیا لے — کچھ چر گروں
انجیر ہر جاوے گا۔

(ستارے تار چھڑنگ کر کے ٹر جاندے نہیں)
جمیل :- (کراہ کے) آبا جی!

بابا :- (دھرائی ہوئی واج وچ) جی او — میری
جان —

جمیل :- (پہلے داٹوں کرا ہندا ہویا) میں ڈاکٹر
دی گلاں — سُن لیاں نہیں — بیٹوں پہلاں

ای — (کراہ کے) بیٹوں پہلاں ای پتہ سی۔
(جھٹ کو لہر) — بڑھے شے ڈسکیاں مارن دی
واج آندی لے)

میرے سر بانے — کسے دی اک امانت پئی
اے — جے اوہ تہاؤں مل جاوے — ایہوں

نئے دینا — جے — میرا پچھے تے کسی
دس دینا — آہ — !!

بابا :- (دھرائی وچ دیچ) پتر — میرے کچھ
ایہہ گل نہ کر — تون اے جیونا لے۔

تون میرا آخری سہارا میں — تون میرا ہتھ
پھڑکے میری بڈھیاں بڈیاں تون راہ ودا میں۔
جمیل :- آبا جی — آبا جی — آہ !!
(ستارے تار اک داری پھر چھڑنگ کر کے
ٹر جاندے نہیں)۔

بابا :- (رودن دیاں ہویاں) جمیل — میرے بچے۔
میرے کچھ دی ٹھنڈ — آج تون وی اپنی
ماں داٹوں مینوں دکھاں شے حوالے کلا سی
چھڈ گیا میں۔

(رونے دی دلچ نید آوٹ ہرندی لے)
(رکٹ)

بابا :- (نورے) — او نورے۔
نورا :- جی

بابا :- (اوہ بندل جھڑا تینوں جھال کے رکھن لئی
ڈٹا سی) — کتھے اے ؟

نورا :- (کیہڑا جی) — ؟

بابا :- (بہتے دیہارے ہوئے) — اک سادے جھے
رنگ مے وڈے سارے کا نڈر دیچ بدھا
ہویا تینوں رکھن لئی ڈٹا سی۔

نورا :- (ہچھا آہ) — میں کیسا — خورے کیہڑا —
ٹھیرو میں مے آوندا آں۔

بابا :- (ہا بھر کے) واہ میرے پتر — !
نورا :- (متوجی) —

(نیدل کھولن دی واج)

بابا :- (تون کیوں کھدتا میں) — جا — جا کے سوں۔

ریزاں دی واج فیڈاؤٹ ہوندی ہے۔ کاغذ
 دے کھڑا دی واج آوندی ہے)
 پایا :- (راپے نال، جیل میں تیری امت زوں کس طراں
 پنجواں۔ تون مینوں پہلے ہی دس دینا۔
 میں کمی دی تیری راہ وچ روٹا نہیں دا۔
 اینہاں سبھ تھان آتے کلا خالہ، خالہ ای
 لکھیا اے۔ ایہہ اوہرا آخری خط۔
 جمیل جی!

(خط پر مبن دی خالہ دی واج آوندی ہے)
 آج میں تہاؤں اک اجھی بد خبری سنان گی تھ۔
 جیہنوں کس کے مینوں تان ایہو معلوم ہوندا ہے
 جیہری کسی نے گرم سپر میرے کتاں وچ پاؤنا
 اے۔ میرے ہوش ٹوکنے نہیں ہے۔
 میرا دل آج بالکل اسی ٹٹ گیا ہے۔ میں روندی
 آن۔ پر میرے رون تون کرن کچھدالے۔
 جمیل جی۔ میں تہاؤں کیہ دساں۔

آج مینوں کیہ ہر گیا اے۔ آج مینوں
 رہ رہ کے اوہ ساڈا آخری وار ملنا یاد
 آوندا اے۔ اخیر وار میں ایس لئی کہہ رہی
 آن۔ کیوں جو ہن سبھ بڑے بند ہو گئے
 نیں۔ راہواں وچ کنڈے وچھا دتے گئے نیہ
 اوہ نمبرے ساڈی حیاتی دا اخیر میل سی۔
 عدا سمان تے کالیاں بدلیاں وکھیکے تسان کیا
 سی۔ خالہ۔ وکھیکے ساڈے پیار وچ
 کالیاں بدلیاں، تے انہریاں آون گیان۔ پر

مینوں ڈر گدا اے۔ پئی تون اینہاں تون گھبرا
 کے میری ہانہ نہ چھڈ دیویں۔ تہاؤں چیتے
 ہرے گا۔ میں تسی دتی سی۔ پھیرا وہ
 بدلیاں دودھ کے دسن لگ پیاں۔ اسی راک
 دوہے نال جڑکے بیٹھے ہے۔ اوہ ساڈا
 شاید آخری لمنا سی۔ ہن بدل آوندے
 دسدے تے دس کے مر جاندا ہے۔ جیہ آ
 دسدے، مینوں اوہ دیلا یاد آجاندا اے۔
 میں اپنے آپ تون سمجھا نہیں سکدی۔

میرے چن۔ میرے پاپیاں میرا سودا
 کر دتالے۔ مینوں تھی دا باوا سمجھ کے میرا
 گل کر کے خریدارے تہجہ دے دتالے۔ پنجاب
 دیاں دھیاں مر دیاں مر جاوون پر تہنہ تون نہیں
 بول سکدیاں۔ جن تون مرن تائیں و ہنوں تون
 ایہہ اسی سکھا باجاندا اے۔ میں دی آوے
 پنجاب دی اک دھی آن۔

جمیل جی! ہن میں تہاؤں اپنی کیہ مونس
 شکل دکھاواں۔ تہاڈے معصوم دل تون کی
 ٹھیس پنچے گی۔ جمیل جی تسی مینوں بے ونا
 تے کہو گے۔ پر دوسریں کیہ کر سکدی آن۔
 میں مر جاواں گی گٹ گٹ کے جمیل جی۔
 میں مر جاواں گی۔

تھاڈی۔۔۔۔۔
 بابا بہ و خط بند کر دیاں ہویاں، خالہ!
 (ساز کچھ دیر بے ترتیبی نال ویدے میں۔

پھیر ہولے ہولے ترتیب وچ آجاندا ہے میں)
 پایا :- (ہولے نال، خالہ۔ جمیل۔ خالہ
 جمیل رچیج کے) میرے بچے مینوں مل گیا۔
 ہن میں تیری امانت پنچا دیاں گا۔ تیری
 آخری خواہش پوری کر دیاں گا۔
 منصور :- (دوبے کرے وچن اچی واج نال،
 بابا جی۔ بابا جی۔

بابا :- (چھیتی نال بولا کھولدا ہے) کیہ گلے پتر:
 منصور :- (گھولے انداز وچ) ویکھو۔ خالہ تون
 کیہ ہر گیا ہے۔
 (خالہ بڑے اوکھے اوکھے ساہ لیندی اے
 گھوڑے دی ٹاپ بندان ہوندی اے۔ کچھ
 دیر مگروں بولا کھولدا اے)

بابا :- (چھیتی نال، ڈاکٹر جی۔ جس طراں ہرے
 اس تون بچا بنو۔
 ڈاکٹر :- (ساہ چڑھیا ہویا) میں۔ میں اپنے
 دلوں پوری کوشش کراں گا۔ اگے جو اسٹنڈ
 تون مشنر۔ میں ٹیکا لاندناں۔
 (سامان دی میز تے رکھن دی واج۔
 خالہ کراہندی اے۔ کچھ دیر مگروں اک مار
 ۔ سو۔ کر دی ہے)

ڈاکٹر :- میں ٹیکا لگا دتالے۔ مینوں آمید ہے این نال
 اینہاں دی حالت کچھ سمجھ جاوے گی۔
 پایا :- ڈاکٹر جی۔ ذرا ایدھر تے آؤ۔
 (ذرا پرے ہرے) ویکھو اسی وی ایسے

پھاوے تے نہیں۔ اینہاں دی ایس حالت
 تون اندازہ نہ لگا سکے۔ پر تہاؤں بلاسنے دا
 ساڈا مقصد ایہہ سی، پئی تھی اینہاں تون جس
 طرح دی ہوندا اے ول کر دیو۔
 ڈاکٹر :- (سہ روشی سے انداز وچ) اینہاں تون ٹیبل
 نمونہ ہو گیا اے، صحت تان پیسے ای کمزور
 سی۔ ہن۔۔۔۔۔

بابا :- ڈاکٹر جی تھی۔
 ڈاکٹر :- (گل کٹ کے) ایہہ ہن جھٹ دی مہان ہے۔
 پانی سرتوں ٹپ گیا اے۔

بابا :- (رچیج کے) ڈاکٹر۔!!
 ڈاکٹر :- (تھی نال) تھی دوسریں کیہ کر سکدا آن۔
 منصور :- (اچی علاج وچ) ڈاکٹر جی دیکھو اینہاں
 دے ہتھ پیر کین لگ پئے۔ ڈاکٹر جی
 اینہاں تو بچا لئو۔ میری دنیا وچ انھیرا
 ہو جاوے گا۔ ایہہ تھکان وچوں نکل جاوے
 اے۔ ڈاکٹر۔ ڈاکٹر۔

(سارے تار اک واری جھڑنگ کر کے ٹٹ
 جاندا ہے۔ منصور چیخ کے کہندا اے)
 ڈاکٹر !!!

(کٹ)
 (پنچی۔ پکھیر و بولدے میں)
 بابا :- (بھرائی واج وچ) اٹھ پتر۔ جو ہوندا ہے
 اوہ تے ہو گیا۔ گیان ہویاں تون کون مر
 واپس لیا سکدا اے۔

منصور :- (روزنیاں جو بال) بابا جی - بابا جی -
 دیکھت پھٹ کے روند اے
 بابا :- (اوسے انداز پر) نہ رو پتر - میرے دل
 دیکھ - میں وی جوان پتر دی سٹ کھا کے
 بیٹھا آں - میرے کولوں پچھ - چہڑا آج
 دوجی سٹ کھا کے جی رہیا اے - نہ رو
 پتر - خالہ دی موت جیل واکن سی -
 پاگل جیل دی طراں - کوئی وی فرق نہیں
 رکٹ،

بابا :- اٹھ دیکھ - دھوپ دی کئی نکل آئی اے -
 میں کفن دفن دا سارا انتظام کر بیٹھا آں -
 ایہ میری دھی سی - جس دی موت نے
 جیل دی یادوں تازہ کر دتا - میں اوس
 نون جیل واکن شان نال دفن کراواں گا -
 تیر دی جیل دے نال بناواں گا - خالہ
 جیل اک روح دے دو نال سن - جینہاں
 نون زندگی وچ ہیں نہ بچان سکیا - موت
 ویلے اپنے آپ نون اونہاں دسیا - روہاں
 دے میل روحاں نال ہونے -
 رکٹ،

بابا - پتر جلی کے خالہ دا اخیری وار منہ تے دیکھ
 لے - جتنے اوہ ایس دھرتی تے رہندیاں ای
 ساڈے تون ہزاراں کویاں دودھ ہو گئی اے -
 منصور :- (بڑی دھلی جی وچ) بابا جی -
 تہہ وچ بٹل جیہا کیہ لے ؟

بابا :- ایہہ خالہ دی اک امانت لے جیہنوں
 اوردے نال دفن کراں گا ،
 منصور :- (دکھ مارن لگ پینا لے) خالہ -
 خالہ !!

ریبک گراؤنڈ وچ کوئی اچی جیہی وچ
 بڑے سوز نال -
 دل دریا کمندوں ڈھونگے کون دلاں دیاں
 جانے گاؤ دالے - ہرے ہرے ایہ
 وچ نفا وچ گم ہو جان دی لے)

حقیقت :- حیفنگ دا چوڑی گھر

اک قصہ ہے جس نے اپنے کینس سنیا پارو
 تہاڑے اگے آکھ ، ستاواں خالی ازانکاو
 اک شخص سا بندہ رب دا چوڑی گھر مشہور
 مگھیا نے دیر رہندا سا پر لاو لیں اوہ بگڑ
 ہر جمعرات نون جانا روٹھے کرا بہت پکائے
 اٹھ بیڑوں بیٹھے ایں برکت ان سچیاے
 چار پانچ جمعرات جو اُس نے ایوں جیتی کی -
 باقت نیج نے دو لاکھوں ہی ایہہ بشار دی
 چھوٹے داناں علی محمد وڈے دارا بھنگا کھن
 عالم مال دونوں ہونگے روشن کریں گے اکھن
 فصل کرم سے اٹھتاوڑ دونوں پتر ہونے
 عالم فاضل لاثانی سے سستاں پانی دھونے
 بڑا بھائی تو مر چکا ہے چھوٹا ہے موجود
 عالم مال پایا اس نون حسیق رکے غور
 بڑھا بیگا بوسے سالہ چہرہ مستحق چکے
 اللہ دی عبادت کارن جیسا کنڈن چکے
 (عبدالباسط بٹ نے زمین اکھراں وچوں آداریا)

رچرچ و پٹیل

ہیرا بے تن قصہ

(اسی ایس واری رچرچ و پٹیل دی کتاب LEGENDS OF THE PUNJAB وچوں
 تار کے تن قصے دے رہے آں - پٹیل نے لکھیا اے جی عباد اللہ شاہ ہوراں والا قصہ غلام محمد
 بلا جانی مزاری نے بلوچی زبان وچ سنایا سی تے پیر ایم ڈنگ ورتھ ڈیز نے ایہدا ترجمہ انگریزی
 وچ کیتا سی ، ایہہ وی دسیا گیا اے جی عباد اللہ شاہ ہوریں کین نال دے اک پند دے سنیک
 سن چہڑا ڈیرہ غازی حال تون کچھ میل پر سے جنوب ول سے پاسے لے - اپنے ویلے
 عباد اللہ شاہ ہوریں اک وڈے پیر تے جاوندے سن تے پٹیل ویلے اونہاں دا پتر لکھی نشین
 سی - اگے جا کے اونہاں ایہہ وی دسیا اے جی ایہہ دے سنیک آہندے نہیں ہی تہہ را بھجا
 آج تون رت اٹھ سو سال پہلاں ہونے سن پر میرا خیال لے پئی اوہ مغض بادشاہ اکبر دے
 ویلے ہونے سن - ہوراں گلاں تون دکھ اونہاں دے مقبرے تون ایہہ گل ثابت ہوندی لے
 چہڑا جھنگ شہرتوں ورتھ کو میل پندھ لے)

دو جا قصہ اونہاں جاندھر دے اک مراسی تون سنیاسی ، اوس ایہہ وی دسیا سی پٹی
 ایس قصہ دا مڈھ حکیم جان محمد لے - چہڑا جھنگ دا سنیک لے ، پٹیل دسدالے پئی ایہہ قصہ
 دیکھن ویلے حکیم ہوریں جو مندے سن جدا اونہاں تون بھجیا اونہاں دسیا پئی اسمبیل خال ہی ماں سی
 بھمدے متعلق قصہ لے دادی نہیں ، تے ایہہ واقعہ انگریزاں دے پنجاب اتے قبضہ
 کرن تون کچھ چور پہلاں ہویا سی ، حکیم ہمدان ایہہ وی دسیا سی پئی میں اوس ویلے اٹھاراں
 ورہیاں داساں جدا ایہہ گل ہوتی سی -

تجارت قصہ جاندھر دے اک مراسی تون سن کے لکھیا اے - چہڑا اصل وچ جھنگ دے
 سنیک حافظ احمد نے لکھیا سی)

عبداللہ شاہ سین نال سے پند وچ رہندا سی | اوہ جہاز وچ بہہ کے سچ کرن لئی گیا - راہ وچ

جہاز کھو گیا، مہانیاں ٹل لایا پر جہاز نہ ٹریا۔
 جانورال دیاں ڈاراں مندر سے کدھے سے
 بیٹھیاں سن، جہاز دا مالک اکھن لگا، کوئی ایٹھے جہا
 بندہ وی لے جہڑا رب دے نال تے جہاز توں لہہ
 پرے تے ایہناں جانوراں نوں آڈا دیوے۔؟
 جے جانور اڈ پئے تے وا جہاز کول اپرے گی تے
 ایہہ اگانہہ ٹر پئے گا۔ عبد اللہ شاہ ہورال آکھیا
 "رب دے نال تے میں زندگی واری کرن لئی تیار
 آں۔ اوہ جہاز توں لہہ پئے تے جاکے جانورال نوں
 آڈا دتا، جہڑے نال دا وگی تے جہاز ٹریا،
 عبد اللہ شاہ ہورال اوروں مندر سے پتے پتے
 ٹر پئے، اوہ اک نقاں اپرے۔ جتھے اوہناں مچیاں
 دی پیر ڈیکھی، اوہ پیر ڈیکھی ٹرے گئے تے اک
 نقاں اوہناں نوں دھواں دیا۔ اوہ تے اک جھوک سی،
 اوہ تے لال والاں والی اک بڑھی بیٹھی سی، عبد اللہ
 شاہ ہورال جہڑا اوہ دے کول اپرے نال اوہ آٹھ
 کھوئی۔

بسم اللہ، عبد اللہ شاہ، جی آئیاں نوں " اوہناں
 اوہ دے توں پھیا۔ مائی! تسی کون ازہ؟ تے اوہ
 آکھن لگی۔ میں ہیراں تے میان را نجا اپنیاں مچیاں
 نال لے، حالی تسی بیٹھرتے آرام کرو۔ شام ویلے میان
 رانجھے ہوریں آون گے۔ شام ویلے مچیاں جھوک
 نوں پرت آئیاں تے اوہناں دے نال لال ڈارھی
 والا اک جناسی۔ عبد اللہ شاہ ہورال پھیا۔
 "ایہہ کون میں جہڑے مچیاں دے نال آئے ہیں؟"

ہیرا اکھن لگی۔ ایہوتاں میان رانجھالے۔ "جہڑا وہ
 نیرے آباتے عبد اللہ شاہ ہورال کھو گئے۔ جنا
 آکھن لگا۔ "بسم اللہ، عبد اللہ شاہ، جی آئیاں نوں"
 عبد اللہ شاہ ہورال دیا "سبب خیراے"
 رانجھے نے حال پھیا تے عبد اللہ شاہ ہورال جو کجھ
 بیٹی سی آکھ سنائی، رانجھے آکھیا۔ "عشاں آتے
 تہاڈا ج منظر ہو گیا اے، شام ویلے میں کجھ
 ددھ پیرال گا، تے حضور کول پیش کراں گا۔"
 پھیر کچھ بھانڈے دج ددھ بھری تے مر
 آتے چالیا، عبد اللہ شاہ ہورال نوں تہہ توں پھریا۔
 تے آکھیا "اکھاں میٹھ۔ اوہناں اکھاں میٹھ
 لیاں۔ پھیر رانجھے نے آکھیا "ہن اکھاں کھول دیو
 جد اکھاں کھولیاں تے کپہ ویندے میں حضرت عمر
 رسول اللہ تخت آتے بیٹھے ہیں۔ اوہناں سلام کیتا
 تے حج قبول کریا گیا۔

اوہ تے ای اوہناں اپنے پندرسمین دا کہار
 دیکھیا، جہڑے آتے آئی روپے جہانہ کیتا گیا۔
 ایہدے پچھوں حضرت رسول اکرم ہورال حکم دتا۔
 "میان را بجا! تہا نوں حکم دتا جہانہ اے، جی
 عبد اللہ شاہ نوں پند اپڑا دیوے۔ اوہ اوہوں باہر
 آگئے تے جھوک تے اپڑ گئے۔ میان رانجھا آکھن لگا۔
 "ایتھے ددھ بہاڑے رک جاؤ تے ہیراں مچانہ
 ددھ پیو۔ پھیر میں تہا نوں تہاڈے نقاں ٹکائے
 اپڑا دیاں گا۔ ددھ بہاڑے اوہ اوہ تے رہے،
 تریکے دہہاڑے رانجھا آکھن لگا۔ "ہن اپنا تہہ

پھر اوہ تے اکھاں بند کر لئو۔ جہڑا اوہناں اکھاں کھولیاں
 تے اپنے پنڈوچ کھو تے سن۔ سارے لوکاں دیکھیا،
 جی عبد اللہ شاہ ہورال لیکن آئے ہیں۔ کہار نوں
 روزہ عبد اللہ شاہ ہورال کول آباتے آکھن لگا۔
 "فلانی نقاں آتے ہورال فلانے تر کھاں دے گھر
 سنہ لائی اے، اوہناں دی پیر میرے گھر کول دی
 لنگھ دی لے، ہن سرکار آہنوی لے جی توں اتی
 روپے جہانہ دے، میں بے تصور آں، رب ا
 ناں ای مینوں بچا لئو، عبد اللہ شاہ ہورال آکھیا
 "ایہہ جہانہ میں لیکن جھڈوا سکدا آں، کیوں جو
 ایہہ تان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دی کھری دچوں
 ہووے اے۔ ایہہ جاکے بھرے۔"

(۲)
امیعل خان دمی دمی

شہر جھنگ جہان محمد میکیم بڑا ہے نامی
 اس پیشے دے کارن اُسدی عزت کریں قلمی
 درویشوں سے ایہہ رغبت رکھا، ہر گناہ سادہ
 اک روایت بیان کرے جو کہی سی اس سے داوا
 اک مسافر ایتھے آیا، دسدانی کو کار
 کسے نے بن پچھکے پنچا خان دے گھر
 سمائل خان دی داوی یادو، اسوقت سی جہڑی
 درپر آ آواز کری، اوہ آئی نوں دی، تہندی

بوللا، میں ہاں حاجی مائی، حج تے ہوں پر آیا
 تیرے پاس سینہ پاس کے ہیرا رانجھے دالایا
 چار درہیاں دا عرصہ گذرا میں ساچ نوں گیا
 اک طوفان جو آیا ڈاڈرا، جہاز ساڈا پھٹ گیا
 اور اللہ دے فضل و کرم سے ایہہ سبب بن گیا
 اک تختے دے آتے بندہ بیٹھا ہی رہ گیا
 دو روز دے وچ مائی کدھے تختہ پنچا
 باہر آکے سانس لیانہ اگا پچھا سوچنا
 جہانہ دے جہانہ دے مینوں مائی اک جھگی نظر آئی
 جہدے وچ بابو دیکھیا نہ دیکھی کوئی مائی
 خیر پچھے اک بڑھی آئی متا وچ اوہ مانا،
 کہنے لگی۔ "جم جم آیا کرم کیتا توں داتا"
 دودھ پلایا خدمت کیتی سچھیا سا حال
 چہرے پچھے بڈھا آیا مچیاں دا کھوال
 اوہنوں سا حال سنا کر پھر بولی اوہ ناری
 ایہہ ہی میرا خصم رانجھا میں ہاں ہیرا بچاری
 کجھ دنال میں اوہ تے رہیا، آرام بہت سا کیا
 ددھ دہی دی کی نال کائی میں آیا چا پیتنا
 سچ دہاڑے نیرے آتے میں ہیرا اداسی
 رانجھا مینوں پچھن لگا "ہل ہوئی خاصی؟"
 میں کہیا لا حول ولا کیا ذکر ایس دا والی؟
 حج سے محروم ہاں رہیا ایہہ میری بصر صانی
 بولا "توں ویں رکھ نسل میں دی حج ہے کرنا۔"
 دونوں کٹھے حج کراں گے آہیں کیوں ہے بھرتا؟

پنجویں اوتوں ٹرکے دونوں جانچنے عرفان
 حج کیتا اکٹھا دونوں پھر آئے اپنے ساحل
 چند روز سے بعد جرمینوں حب وطن رکھ دینا
 یوسف جیسے نون وطن ناں بھلیا میں ان کون کینا
 خوشی نال ان دونوں اوتوں میںوں رحمت کربا
 رانجھے میرا تھو پڑ جھناں کدے لاو مریا
 چلتے ویلے میرا یہ بولی جنگ شہر چ جانما
 میرا ایہہ سینہاں جا کے تاناں گھر پنچانا۔
 اسی تہاڑا کیتہ گنوا یا ساڈے بھائیو پیو
 روز تہاڑی برکت پیوی ساڈی بدی چھو دیو
 ہر جمعرات چہراں جلاو ساڈے روزہ جا کے
 باران نذرہاں نون جو مریاں ہوسن تہاڑے دن
 بڑھی مائی اس حاجی نون جو کچھ بنیا دینا
 چہراں جلائے یارو اوس نے فے اپنے لینا
 تھوڑے دیر ناں گنزاں پائی جاگیر ملی تہری
 یاروئی دی نافت سی یا عرت ہوئی چنگیری

(۳)

جنگ پوری گر

(قصہ بہرا رانجھا مصنف حافظ احمد تاملن جنگ -)
 اللہ پاک دی حمد کروں جو ڈاڈا ہے ستار
 فضل کرم سے اپنے بھیجا نبی کریم محنت ار
 درود بھیجوں پھر حضرت اتے نامے چاراں یار
 آل صحاباں یہ رحمت بھیجو پڑا ہر حالے پار

حمد نہایت دے بعد مجھو! مطلب دل بن آداں
 بہرا رانجھے دا قصہ کہہ کر من وچ خوشی منداں
 مقبل نے اک بہر بنائی ایب زور نکایا،
 جاہل رانجھے مورکھ سٹ نون عالم آکھ دکھایا
 وارث شاہ دی بہر جو کوکھی ایسی پائی بھاپی
 بہر جی دی صفت کر دی این جیسی ہر شہ جانی
 بہر رانجھے دا قصہ یارو بیگا بہت مشہور
 پراوہ دے بناون کارن لوگ بے سے معذور
 روشن شاہ نے بہر بنائی عشق بحر دا جھیرا
 ماں بیٹی دا جھنگڑا ہے کچھ قصہ بہر اجیرا
 اصل حال ہے ان کا یارو میں بیان نال کر دا
 سبھی گلان چھوڑ چھاڑ کے اصل مطلب پھیر دا
 تخت ہزاروں رانجھا ٹریا کچھوں قلی بہر
 دریا جھناں تے میل ہو گیا بن گئے شکر شیر
 گھر مچ اپنے ساتھ لے آئی ماں نون بولی مائی
 ہیاں دا چہرہ دیا یائی اس پریشانی
 ماں بچاری اوگن ماری پوچک نون کہہ دیتا
 " ایہنوں تسی بن کا مارکھ و صفت رب کم کیتا
 چند دنوں سے بعد سہی یارو ایہہ پیل سا کھلیا
 بہر رانجھے دا میل می لوگو بہت اچھے ملیا
 روٹی دی پرواہ نہ رکھدا کھادے دوہ پیر
 دل دیاں خوشیاں مانن لگا کھل گئے ہیں دیدہ
 رانجھا بھی بن جو بر ہویا بہر جوئی تیار
 بیلے وچ اہہ سوجاں کر دے کوئی نہ لوگ بار

دھبہ دے پھر چنی ماری اسے چوچک دی نار
 رانجھے نون توں نفرناں جانیں تری ہی دیا بار
 ماں پو بھراواں چاچیاں سہیا ایہہ علاج
 ہور نہ چارہ کوئی بن دا کریتے ایہہ کاج
 کھیریاں وچ جو بھائی اوس نے لوہاں چ پے لیا
 اوہرے نال رنگائی کر کے کھوپے نڈھی دا
 سیدے نال بیہی بہر تو رانجھا حیران ہر تیا
 بالانا تھ دا چیلان کے مندرے کن پر و تیا
 ہستی دے ویٹل کارن کھیروں بہر نکالی،
 ساڈل یارو چ لینا پھر یا، گنجی بار مچ ڈالی
 اوتھے ہی اک شیر بر چار رانجھے پر غرایا
 رانجھے نے تدبان میل کے اپنوں مار مکھایا
 بہر ایہدی مردمی دیکھ کے ہوروی ملتے ہوئی
 دل وجان تے واری جانڈی کدی گئی نہ ہوئی
 چھیر دے پچھے سید لایا قورے میل چا بھئے
 حاکم دے دربار سے جا کر کھیرے تہنا روئے
 ساڈی زال نسا لایا وڈا سخت ہے ظالم
 ساڈی نار دوڑے ساڈوں اللہ کیتا حاکم
 حاکم نے انصاف دی او سے بیجے بہر دلانی
 رانجھے نون چا قیدی کیتا پیراں بیڑی پائی
 لگی اگ قورے تاہیں جل گیا اوہا شہر
 لوکاں جا فریادی ہوسے، بڑا کیتا میں قہر
 فقیر دی عورت جٹ نون دتی ایسا قہر بھجایا
 جس دے کارن عدلی شہر نون خاکستر کر دیا

حاکم نے فریاد ایہہ سن کے سید سے رن چھینی
 رانجھے نون پھر قیدوں چھوڑ بہر ایہنوں دے دینی
 بہر رانجھا تان خوشیاں کر دے دیں اپنے نون ٹھنے
 کھیرے مارے رنج عمر دے ہو گئے جیہے مڑے
 سید نے اس حسرت ہی میں اپنا آپ گنوا یا۔
 بہر بہر ہی کندیا بارو اصل دیں نون دھایا
 ایہہ دونوں جد پھنے جھنگ مچیرا لانا شام تیا
 ان دونوں نے کل ساڈے نون دا رخ بہت ہی لایا
 رانجھے نون پھر کہیا اگر تقدیر میں نہیں چلدا
 جے توں جتھ لیاویں وطنوں نکاح پڑھاوے یار
 رانجھے ایہہ بشارت منکر طرف ہزارے چلیا
 بہر غانی دا کم سیالاں کیتا آٹا دلیسا
 بہر جی تو اثر زہر سے جان بختی ہو گئی
 رانجھے نے ہتھ اٹھا کر ہستی بنتی کی!
 " یا ایہنوں تو زندہ کر دے یا مینوں دے مار
 " مینوں سب آسان ہے رتا توں قادر غفار "۔
 یکہندے ہیں کہ قبر چھٹ گئی رانجھا سیں وڑیا
 جس طرح حضرت یونس شکم مچھی مچ وڑیا
 روضہ ان کا ہیگا یارو لکھیا نے دے پاس
 ماگھ دے دن سید تہنا دیکھیں عالم خاص
 تن دروازے اس روضہ دے کھلے گیگا یارو
 کھیریاں دل دا بند دروازہ حکم ہویا دربارو
 ان دونوں نون ولی جان کے لوگ نیازاں من
 جمعرات نون جلویں اوتھے کئی لوگ بن بن دے
 (باقی ص ۴۶ آتے)

”ماہنامہ پنجابی ادب“

— ولوں —

ساکے پکتانی بھہ انواں نوں
نواں سال مبارک

فوری پرچہ دی اک جھلک

مضمون :-
 ادب کیلئے — — محمد اسلم ایم اے ،
 بلوچی واراں — — سلیم خاں گمی
 کہانیاں :- اشفاق احمد - نواز - امرا پیریم
 نظماں ، غزلاں :- صوفی تبسم ، احمد راہی
 مثنویاں ، نظرا قبائل ، چوہدری محمد اکبر خان - سلیم ارکان
 اندر حیات شکر تلمی عظیم بھٹی ، طالب جالندھری ،
 صلاح الدین ندیم ، صفی صفر - شریف کنجاہی
 ڈرامے :- سید اجداطان - رشیدہ سلیم سیہی -
 لوک ادب :- جمیل موکاں — — جن اعرافی -

اشتہاراں دی اجرت

پہلا صفحہ — ۱۰۰ روپے
 دو جا صفحہ — ۱۰۰ روپے
 تین جا صفحہ — ۱۵۰ روپے
 عام صفحہ — ۸۰ روپے

(میخ)

چونویاں کتاباں

پنجابی زبان وچ

لہراں

پنجاب دے سب توں اچھے سخن والے ادیبان دے
 مضمون پنجابی نثر وچ پڑھنے ہوں تے ایس کتاب
 نوں منگوا کے دیکھو ، پنجابی نظم دی طراں پنجابی نثر
 دی ایسی ای پیاری تے مٹھی لگدی لے ، جے
 اک داری پڑھا شروع کر لیتے تے فیر چھڈی تے
 دل نہیں کر دے — کل سوا چھ روپے (۶/۱)

پنجابی نظم

مہاتے - ڈاکٹر فقیر صاحب - ۲/- ہیر وارث شہ
 بھرے پھل - ۲/- ددی تختی - ۵/-
 ترنجین - ۲/- ہیر چھوٹی
 فونیاں رت - ۳/- حسن القصص مولانا غلام گل
 سوہنی فضل شاہ - ۱/۲- سیف اللوکر مین محمد - ۳/-

اردو زبان دیاں سرب و دیا کتاباں

منصاح العلوم - شرح مثنوی
 مثنوی مولانا روم - مثنوی مولانا روم
 دی شرح (اردو) اپنی آسان تے کھول
 کے کیے ہور زبان وچ نہیں مل سکدی ،
 جنی ایہہ لکھی گئی لے ، اھیاں وچ ایہہ
 شرح مکمل مل سکدی لے -
 کل فی حصہ :- ۱/- پوے

تعلیم النساء دیاں اسلامی کتاباں

مولانا محمد نذیر صاحب شہ نے نکلیاں کڑیاں تے وڈیاں
 زمانیاں واسطے اردو زبان وچ ایہہ دینیات دیاں
 بڑی عمدہ کتاباں دا سلسلہ تیار کیتا لے۔ جہدے پڑھن
 نال اپنے سچے دین دے سارے دینی مسئلہاں دی پوری
 واقفیت ہر جاں دی لے۔ کل تعلیم النساء دی پہلی کتاب ۶
 دوسری ۸ تیسری ۷ چوتھی ۱/۸ پچیسویں ۱/۸

ہور پنجابی دے امتحان دیاں کتاباں دی بل سکدیاں نیں۔ ہور سب طراں دیاں پنجابی زبان تے
 اردو - عربی - فارسی دیاں کتاباں دی بل سکدیاں نیں۔ فہرست کتب مفت -

ہلک اپتہ :- قریشی بک اینڈ پرنٹرز لہور (چوک پینار - بیرون لہور) دروازہ لاہور

فروری ۱۹۶۰ء
 کو جواں سال فن کاروں کی بلند پایہ نگارشات نظم و نثر کا
 ایک حسین و جمیل گلدستہ
 رنگ ماہنامہ زمانہ لاہور

سالنامہ

بہترین نظموں، معیاری غزلوں، دلچسپ افسانوں،
 اور
 معلوماتی مضامین کے رنگارنگ چھوڑوں سے سجا کر آپ کی خدمت
 میں پیش کیا جا رہا ہے،
 جسمیں

ہر فنکار کی تصویر اور ادبی تعارف بھی شامل ہوگا

مستقل خریداروں کو یہ سالنامہ اگست ۱۹۶۰ء کا ۱۱ نمبر مفت دیا جائے گا۔

آرزو چودھری

ضمیر ملک

دلہا لاجپور

حفیظ چودھری

ماری کپور

رضیہ حمید

شیریں دوس

ضمیر نامی

زہرا نسیم

عزیزہ انجم

قمر جلیل طیف

شاہد علی

شیخ عبدالماجد

سیتم چودھری

کتور سلطانہ

انتر سیمی

یونس جاوید

منصور قیصر

اعجاز نسیم

گیتا تری

بی اے (انگلش) = ایف اے (انگلش)
 میٹرک اور منشی فاضل
 کیلئے

لاہور کان لاج آف انگلش

میں داخلہوں
 نشستیں
 سٹاف محنتی - مخلص - تجربہ کار - کامیابی یقینی
 اوقات:

(۱) صبح ۶ ۱/۲ سے ۸ ۱/۲ بجے مخلوط	} بی اے (انگلش)
(۲) ۲ سے ۳ ۱/۲ بجے دوپہر صرف طالبات	
(۳) ۶ سے ۸ بجے شام صرف طلباء	
(۱) ۹ سے ۱۲ بجے دن طالبات - (برائے تمام مضامین)	} ایف اے
(۲) ۳ ۱/۲ سے ۶ بجے (انگلش) مخلوط	
(۱) ۹ بجے سے ۱ بجے تک طالبات	} میٹرک
(۲) ۵ ۱/۲ بجے شام طلباء	
(۱) ۹ بجے سے ۱۱ بجے صبح (طالبات)	} منشی فاضل
(۲) ۵ ۱/۲ بجے شام (طلباء)	
- رہنما کیلئے پردہ کا معمول انتظام ہے۔ دستاویزات استانیوں کی خدمات حاصل ہیں۔
 کالج کے سال کے نتائج ۹۰ فیصد سے زیادہ ہوتے ہیں۔

مینجمنٹ: لاہور کان لاج آف انگلش (۶ ناٹا بھہ روڈ) بالمشاقہ کسٹمز آفس لاہور

بریک لائٹنگ

برق قسم تے ہر سائز
دیگر پڑھت کینوتے س ہوز پائپ

وحی جلیط

خریدن واسطے
جی ایچ خالد اینڈ کمپنی ۲۵ برانڈر تھروڈ لاہور

سایان کھلسلی

ہر قسم دی فننگ

لستی

آزاد الیکٹرک سٹور (ایمین مارکیٹ برانڈر تھروڈ لاہور)

محمد عبدالغفار پرنٹر پبلشر نے نقوش پریس لاہور توں چھپوا کے دیا ہوتا ہے پنجابی ادب ۲۴ ہوتو شکر روڈ لاہور

*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*

ہر قسم دی ریڈی میڈ تمیض

*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*
*	*	*

حسدین لئی صوفیاں دی مٹی تے تشریف لیاؤ

صوفی برادرز جنرل مینجمنٹ

دی مال لاہور
۲۸ کمرشل بلڈنگ

سن ریز (SUN RAYS) دیاں بنیاں ہویاں

بچیاں دیاں - ریڈی میڈ - تمیض جلیان، نکراں وغیرہ
ایہناں دو کاٹاں توں مل سکدیاں ہن

(۳) حاجی کریم بخش دی مال لاہور ،
(۴) شیخ عنایت اللہ انارکلی لاہور ،

۱) ریڈی میڈ کارز کمرشل بلڈنگ دی مال لاہور
۲) صوفی برادرز کمرشل بلڈنگ دی مال لاہور